

Kõlukesest 100 Parimaist Aastaist

1957 – 1962

EPA metsamajanduse üliõpilastest

Juhan Tambergi albumist

Tõnu Aru teostus

Juuli 2007

tonu6819@mail.ee

ALGUS

Reede, 30. august 1957. Ja olengi reaalsuses oma heas unistuste linnas Tartus. Aga linn ei tundugi sellise ülevana, helgena ja puhtana nagu ettekujutuses. Tänavatele kostab lennukite müra ja raskete sõjaväeautode undamine. Sinakas õhk on täidetud sulava asfaldi haisuga. Vesi meie suuremas ja pühamas jões on kohvipruun ja seal ujuvad allavoolu paberitükid ja pudelid. Korstnad saadavad suveõhtusse musta tahma...

Aga ometi on saabuvas ajas midagi uut ja salapärast, elamuslikku ja põnevat. Ees on hoopis teistsugune elu kui Tihemetsas, linnalik ja äraarvamatu.

Elukoht. On ühiselamus, otse keset linna, Nõukogude väljak 9, IV korrus, tuba 19. Raekoja plats akende all. Toas on 11 reformpõhjaga raudvoodit. Tuba on külm ja kõle, sest olen siin veel üksinda. Vend Karl, ajakirjanik „Edasi“ toimetuses, elab Tähtveres väikeses toakeses, aga kätte ma teda ei ole leidnud, öeldi, et komandeeringus. Järgmisel päeval paotab ust mustas plekkmantlis poiss, vaatab mind, mühatab ja sulgeb taas ukse. Mõne aja möödudes tuleb juba üle ukسلäve, teretab ja tutvustab end kui Priit Kohavat. Esimene poiss, kes saab viieks aastaks kursavennaks. Ütleb, et käis komandandi juures kontrollimas kas on õiges toas, kuna sisseastumiseksamitel mind ei näinud. Saame tuttavaks! Ja riburadapidi saabub poisse üha rohkem. Pühapäeva õhtuks on kõik elanikud olemas:

Hellar Murumaa Jõhvi rajoonist, Tõnis Kungla Türi rajoonist, Leo Sirelpuu Kilingi-Nõmmelt, Voldemar Tamm Viljandimaalt, Jüri Aaspõllu Harjumaalt, Vello Vainura Suure-Jaani rajoonist, Priit Kohava Keilast, Mart Tukk Harjumaalt, Enn Rebane Otepäält, Arvo Jõgeva Võrumaalt ja Mati Allak Elvast.

Suurpäev. Avaaktus EPA aulas. Sinna jõuame vara (rebase juba kohal!) ütles keegi kohalolijaist. Istume tagumisse saaliossa ja ootame. Saal täitub kiiresti. Kõne peab rektor Minna Klement. Märkan grammatilisi vigu tema heasoovlikus tervituses. Üksteise järel astuvad pulti õppejõud ja professorid. Kõnedele järgneb üliõpilaspiletite kätteandmine medaliga ja kiitusega eksamiteta sisseastujaile. Olen üks nende hulgast. Rektori käsi on pehme ja soe (tuletab meelde head saunauustikut!). Aga soovid on head: „Õnne ja edu õpingutes ja töös!“

Õnn õpingutes tähendab vist õnne eksamipileti valimisel! Järgnevad manitsused komsomolikomitee ja parteisekretäridelt ärakuulamiseks ja teadmiseks. Siis järgneb käsk koguneda teaduskonniti oma deканаati. Ees ootab üks kuu tervendavat tööd kolhoosis.

Dekanaadis. Metsamajanduse osakonna deканаat asub Burdenko tänaval. Siin saame täieliku ülevaate oma 25 kursusekaaslastest, 19 poisist ja 6 tüdrukust. Poiste hulgas on kokku kolm Tihemetsa poissi, Mati Allak, (juba naisemees!), Voldemar Tamm ja Enn Kangur. Teised on tulnud keskkoolist. Hiljem selgub, et ka Leo Sirelpuu on lõpetanud Võru Tehnikumi. Silm püüab tüdrukuid. Neid on kuus, üks väiksem koguni patsidega! Ime küll, meie koolis olid seitsmendikud juba lokitud, ju siis ema ja isa on karmid. Muidu tüdrukid nägusad nagu õunad, eriti silmapaistvad kaks – brünett Tiiu ja poisipeaga Pia.

Õpetussõnad ütleb deкана Nikolai Kalter. *Olete Eesti põllumajanduse Akadeemia üliõpilased ja vastavalt sellele loodan teie vastavat käitumist ja kommunistliku noore nime au sees hoidmist. (Ei tea, palju meid siis on?)* Kogu tervitamine ja õpetamine + poliitloeng käib vene-eesti segakeeles. Saame teada, et meid saadetakse Setumaale Linnamäe kolhoosi. Ja et me peame säilitama kogu oma valvsuse, sest Võrumaa metsades on veel metsavendi –bandiite.

Kursusevanemaks valime endi hulgast kõige soliidsema ja targema - Rein Ratase. Temale pannakse vastutus kogu kursuses toimuva eest. Saame teada, et meie hulgas on üks ÜK(b)P liige- Voldemar Tamm, sõjaväeteenistuse läbinud poiss. Lõpuks jagab dekanaadi sekretär igale üliõpilasele pool kilo defitsiitset suhkrut, et jõuaksime rohkem tööd teha. Ja olemegi valmis Šeflustoöks Võrumaal.

Linnamäe kolhoosis jagati kursus kaheks. Sattusime seitsmekesi eraldi osakonda: Rein Ratas, Juhan Tigane (väike Juhan), Rein Uustare ja mina (suur Juhan), tüdrukutest Tiiu Kaasikmäe (kui ilus nimi!), Asta Peterson ja Laine Valloja. Meie elukoht oli ühes väiksemas majas noore abielupaari katuse all. Kena perenaine oli meie toiduvalmistaja ja koristaja ühes isikus. Poistele ja tüdrukute elutoad eraldi, noorpaari elutuba eraldas tüdrukutest õhuke vahesein. Pealegi tuli perenaisel kööki saamiseks ja hommikueine valmistamiseks käia läbi poiste toa. Mõnel ööl kostsid läbi õhukeste vaheseinte pererahva öised kummalised hääliitsused. Ja perenaise nägu oli neil hommikutel punapalgne ja rõõsa! Väike Juhan ei saanudki ühel hommikul meie tüdrukutelt küsimata jätta:

Kas tüdrukud oskavad öelda, miks mõnel öösel majas kummitab? Selline tunne, nagu keegi oleks suures hädas? Vastuseks vaikus, mille jooksul tüdrukute näod värvusid sama roosaks nagu meie perenaisel häälekate ööde hommikul.

Süüa saime korralikult. Toidu kvaliteet kajastus meie juhendaja ja EPA assistendi Ilmar Reidla linnukoera Bella seedeorganite tegevuses. Üleminek linnamenüült kolhoosimenüüle mõjus koera (ja mitte ainult!) väljuva metaanikogusele positiivselt, oli mida nuusutada! Ilmar Reidla oli meie töö koordinaator, kes käis tudengigruppe üle vaatamas.

Ülejäänud kursuse elu oli mitmekesisem. Volli Tamme käsutuses oli veoauto, millega ekskurseerisime Munamäele. Ja kursuse ühine pidu koos ehtsa setumaa puskariga toimus suurema grupi juures. Süüa anti ka seal piisavalt, eriti pekist sealiha. Üks selline väga karvane pekitükk sattus Enn Rebase taldrikule. Sellist uudist ei saanud ainult omateada jätta. Poiss kuulutas kõigile:

„Kes tahab seavittu näha, tulgu minu juurde!“ Tüdrukud ei tahtnud, poisid küll. Et supis leidus ka prussakaid, oli lõuna sisustatud.

Põllutöid kolhoosis tegime isaisade moodi. Esimeseks oli heinavarumine. Septembris? Just. Kursavanem Reinu poolt hobuse ja loorehaga kokkukaarutatud heina kandsime hangudega rõuguredelitele kuivama. Nii nagu meie esiisad, vahe selles, et neil ei olnud rauast hangusid. Hiljem vedasime sõnnikut, võtsime kartuleid ja muid kolhoositöid. Tagasi Tartusse saime 1. oktoobriks, loengud algasid 03. oktoobril. Enne lahkumist korraldasime koos kolhoosimeestega meeldejääva lõpupeo.

TUBA 19

Naivistlike ülestähendusi originaalis

Kolmikliit

1957. aasta esimesel õppesemestril moodustasid Priit, Vello ja Jüri kolmikliidu. See oli söögitegemise liit ehk ühing, õigemini kolhoos, nagu ütles toavanem Tõnis. Peale liidu rajamist mõne kuu jooksul, täitsid kõik kolm usinalt võetud kohustusi, mis seisnes pannikartuli, seapeki ja kanamunade praadimises kohe peale loengutelt jõudmist. Enne talviseid eksameid hakkas kolmikliidu senine regulaarne tegevuskava aeglaselt mõranema. Esiteks ei suutnud või viitsinud liikmed enam söögivalmistamise järjekorrast kinni pidada. Peale omavahelisi selgitusi lepiti kokku mitte enam regulaarses kartulipraadimises, vaid Poe tänava toidupoes toidu toomises. Teise etapi jooksul käisid liidu liikmed paar nädalat vaidluseta järgimööda poes. Peale eksameid ja järgnevat talvist õppevaheaega muutus olukord taas keerulisemaks. Igal õhtul tekkis liikmete vahel vaidlus, kes rohkem poes on käinud. Kõik liidu liikmed tõstsid esiplaanile iseennast. Kõik kolm olid käinud enda arvates teisest enam.

Vaidlus ei andnud oodatud tulemusi. Siis kasutati sundmeetodit – kõik sundisid liidu teisi liikmeid peale iseenda poodi minema. Priit sundis Jüri, Jüri ajas Vellot, Vello käskis Priitu.

Ühel õhtul kui Jüri ja Vello seda sundmeetodit kahekesi Priidu peal proovisid, ütles viimane vasturääkimist mittesalliva hääletooniga: "No kurat, mina küll enam ei lähe! Aitab ebaõiglusest."

„Olgu nii!“ käratas Vello veel otsutavama häälega. Ja oligi neli kuud töötanud kolmikliit lõhki! Selle kinnituseks jaotati kõigi endiste liikmete vahel ära senine jagamatu fond. Jagamata jäi Vello emailitud soolalihapang, mis leevendas äkiliselt lõppenud kolmikliidu sisepingeid. Sealts võis poolte kokkuleppel iga endine liige omaette söögitegemiseks lõhki läinud liidu mälestuseks vajalikku toorainet võtta.

Taas olid kõik üksteisest sõltumatud ja iseseisvad. Priit käis poes, tõi leiba ja limonaadi (sest piima tekitab allergiat), Vello tõi piima ja saia ja Jüri tõi vorsti, kui poes oli. Tavaliselt ei olnud. Praekartulit tegi igaüks omaette siis kui viitsis. Endise kolmikliidu baasil tekkis väike haruühing Mardi ja Vello vahel. Mart sai pangest soolaliha ja valmistas selle eest mõlemale süüa. Priidu tavaliselt korras öökapis olid peale ühisuse fondide jagamist või, sai ja binokkel tavatult segamini.

Toavanem Tõnis arvas, et ühe osalise oleks ikka pidanud endise kolmikliidu liikmetest „partorgiks“ valima, selle suurema võimu ja sõnaõiguse tõttu jäänuks liit püsima. Vaadake, kuidas kolhoosides elatakse, partorgi ees väriseb isegi esimehe naine!

Repliik

Vello meenutas, kuidas kolhooside sundtegemise ajal Kaansoos talumeeste koosolekul noorele kolhoosile nime valiti. Pakuti igasuguseid ilusa kõlaga variante, mis rahvale ikka ei meeldinud. Siis võttis sõna kohalik vanamees ja soovitas kahte nime: „Tõusev Nälg“ või „Perse Õhtal“. Rahvas plaksutas, koosoleku juhataja, valitsuse saadetud volinik ei saanud sõnagi suust välja, sest

nii õiglaselt vapustavad olid väljapakutud nimed. Nimepakkuja ise oli nii vana, istuma panna teda ei tasunud, vaata et kärvab juba teel kongi. Sest ega Nõukogude Liit oma korravastase matusekulusid küll kandma ei pea.

Killud (aprill 1958)

See sündis iseenesest peale loengust naasmist. Keegi kümnest poisist ühiselamu toas tahtis teha nalja ja viskas oma voodikaaslast padjaga. Seepeale hakkasid padjad lendama ühest reformvoodist teise. Kui padi tabas süütult tukkuvat Arvo Jõgevat, EPA võrkpallikoondise kandidaati, lendas vägilase poolt lendu lastud padi Mardi voodi suunas, aga maandus täpselt aknaraamide vahele.

Kliirrdi... ja IV korruse toa kahekordsed aknaklaasid varisesid tänavale. Hetkega saabus haudvaikus. Inglitiibadena lehvisid kardinad tuules. Kõik toas olevad poisid olid tardunud olekus. Alles siis, kui padi raamide vahelt ära ära tõmmati, julgeti uulitsale vaadata. Rahvas tungles valjuhäälselt sündmuskohal. Ülalt alla vaadates ei näinud kusagil vigastatud inimesi. Kõlas trillerdav miilitsavile ja seadusemees oligi ise platsis, taganes keset tänavat, et paremini silmata kildude kukkumise kohta. Üsna varsti nõudis meie ühiselamutoas selgitust, et miks ja kuidas. Rääkisime kogemata õppimise käigus juhtunud õnnetusest, mille tõttu üks metsakorralduses kasutatav instrument, klupp, sattus vastu aknaklaasi. Karmi näoga seadusmeest ei huvitanud karvavõrdki seesuguse riista võime tekitada suurel hulgal klaasikilde.

„Vaadake, et killud kohe ära koristate”, lisas seadusemees uksest väljudes. Lubasime seda teha kohe ja kindlalt. Aga vaidlus selle üle, kes peab seda tegema, võttis toa poiste hulgas igaühe suhtes järjest resoluutsema tooni. Seni käisid inimesed all tänaval suure ringiga kildudest mööda. Pikaleveninud vaidluse lõpetas õhtu eel linna kojamees, kes laadis killud suure kühvliga kärule. Kõnnitee sai taas käidavaks, aga aknast tuhises tuul, hoolimata ettepanud papitahvlist

Komandant Pint („Tedre mutt”) tuli toa uksele ja ütles tähtsalt: „Mina teie peale dekanaati kaebama ei lähe, miilits juba käis ja teate küll, mida peate tegema. Aga aknaklaasid olgu parandatud!”

Uued klaasid tõi järgmisel päeval karujõudu kasutanud Arvo Jõgeva, kes padjasõja algatamises küll kõige vähem süüdi oli.

Kisma (veebruar 1959) ehk mis juhtus 19. toas peale talviseid eksameid.

Enne talvist eksamisessiooni tegime Priiduga (meie voodid on kõrvuti) kastilauast ja poest toodud lambipesast seinalambi. Selle katsime jõupaberist varjuga ja riputasime oma voodi vahekohta seinale. Lamp oli mõeldud õiseks lugemiseks.

Laetuld peale keskööd enam põletada ei tohtinud. Nii oli vastav kokkulepe. Kui seda ei täidetud, hakkasid saapad lendama. Nagu viimane kord kui Volli nr. 44-ne king tegi õhus surmasõlme, aga lampi ei tabanud.

Mart ja Enn tegid meid järgi ahvides samal viisil lambi, aga see oli palju rohmakam ja inetum kui meie oma.

Eksamite ajal ei olnud kellelgi meist ütlemist, kui laetuled kogu öö põlesid. Poisid said magada küll. Aga ühel päeval peale sessiooni avastas Leo, et ei saa enam ka meie seinatuledega magada. Volli ja Jüri olid otsekohe Leo kõvad toetajad. Alates sellest algas meil Priiduga igaõhtune lisatöö – lambi otsimine. Esimesel päeval läks asi lihtsalt. Leidsime lambi Ennu tühjast pakikastist. Kohe, kui lamp seinal põles, pistis Volli pea teki alt välja ja ütles: „Nii, ahsoo kurat, ja meie nägime küll ilmaasjata vaeva selle peitmisega!”

Hommikul algas meile suunatud agressiivne diskussioon valguse ja pimeduse mõjust magavale inimesele. Meie leppimatud vastased pingerea järjekorras: Leo, Volli, Mart, Jüri, Hellar ja Vello. Väga ülekohtune oli, et selle juures ei mainitud Mardi ja Ennu seinalambist sõnakestki. Lõpuks nakatas agressivsus ka meid Priiduga:

„Arutage seda asja nagu tahate, aga õhtul seisab lamp omal kohal!” oli meie sõnum.

Kui õhtul tulime looduskaitseringi koosolekult, oli meie öökapi kohal ainult tühi pistikupes. Pika otsimise peale leidis Priit lauasahtli tagumises nurgast palja eletripirni. Järgnev otsimine ei andnud tulemust. Poiste kahjurõõmus teki alune hirnumine küttis närvid kuumaks. Ei puudunud palju, et Priit oleks esmalt Leole ja siis Jürile kallale läinud.

Mart oli rõivastega voodis ja võttis oma kohuseks olla vastavalt tekkinud olukorrale mõlema poole ässitajaks. Vello luges koridoris raamatut. Käisin tema jutul ja püüdsin teda meie poole kallutada. Ei olnud tulemust

Toas valitses sünge võidurõõm: Leo naeris, Jüri irvitas, Hellar mökitas: ühe sõnaga – igast nurgast kostis kahjurõõmsat hirnumist. See üleolev irve tõstis kõvasti meie vererõhku. Esimese koosa saanud Mart sai aru, et asi läheb tõsiseks, lõi korra käega ja temapoolne ässitamine vaibus. Aga Priit oli täpipealt Gängsteri poosis ja oli tõene, et Jüri saab kohe lõuahaagi!

See, mis mind tasakaalust välja viis, oli Leo lakkamatu irvitamine. Vahetust jõukasutamisest päästis meid Volli füüsiline vaheletulek. Kuna oht arveõiendamiseks oli ka Priidu poolt, saatis Vello Leo kui peamise ründeobjekti koridori. Et õhkkond oli teravaks muutunud ja asi võttis tõsisema pöörde, otsustasid poisid, et lamp tuleb meile kätte anda. See oligi Priidu kapis, raamatute taha tühja auku peidetud. Lihtne lahendus, millele me ei tulnud ja nii tegime kaugemalt otsimisega tühja tööd.

Meie toast kostev madin meelitas III kursuse arusaamatute nägudega poisse meie ukse peale vahtima. Tõnis ja Vello käratasid: „Mida asja te, munnid, vahite? Uks kinni!”

Uks sulgus kolksuga.

Järgmisel õhtul andis meie voodi kohal valgust taas seinalamp. Eesmärk ei pühitse alati abinõusid.

Üks selleaegne mõistatus

Maailmas oli ühes riigis lähestikku kaks linna. Üks oli õigusrääkijate ja teine valetajate linn. Mõlema linna elanikud suhtlesid omavahel ja käisid üksteise juures tööd otsimas.

Linnadele ligines teekäija, kellele oli varem teada antud linnade iseloomust. Ühte linna jõudes küsis teekäija ainult ühe küsimuse ja saanud vastuse, oli tal kohe selge, millisesse linna ta oli sattunud.

Milline see küsimus võis olla?

Kõõgilood

Ühiselamu kõõk teisel korrusel oli meie igapäevases elus ülivajalik. See puuküttega pliit, mida köeti hoovist toodud kuivamata haavahalgudega, püsis meie menüü koostamisel tähtsal kohal. Põhitoiduseks rasva või soolapekiga praetud toored kartuliviilud, ajastu universaalne tudengieine, mida valmistati ribilistel ümmargustel keeduplaatidel. Et kartul kiiremini söögiküpseks saaks, võtsime ümmargused keeduplaadid ära, et tuli vahetult panni alla käiks. See asi ei meeldinud kõõgi taga väikeses toas ajutiselt elavale väga lohaka riietusega professor Wõrgule, kelle teekond tупpa kulges vahetult pliidi kõrvalt. Korduvult kuulsime professori õpetussõnu:

„Poisid ei ole viitsinud piisavalt õppida füüsikat ja ei tea, et ribiplaadi soojusmahtuvus on palju suurem kui pannipõhjal!“

Poisid teadsid füüsikat küll, aga professor ei saanud aru, et poiste ajavõit oli tähtsam kui keeduplaadi soojusmahtuvus. Et oma väidet tõestada, keetis professor kolme kartulit imeväikeses keedupotis meie poolt kuumaks aetud ribiplaadil. Üle kolme kartuli sellesse kastrulisse kuidagi ei mahtunud. Ega ühele professorile rohkem vaja olnudki..

Peale Wõrku asus kõõgitagusesse tупpa elama füüsikust dotsent Riikoja, kelle keedupotti mahtus vaevu kaks keskmist kartulit. Harilikult keetis dotsent selles ainult ühte suuremat ja sellest jagus kaheks päevaks, sest poisid olid pealt näinud suure kartuli täpset poolitamist.

Kokkuveotraktor

Ühel loenguvahelisel ajal tekkis poleemika kokkuveotraktorist. Meile antud kirjelduse ja piltide põhjal oli see Onegas ehitatud vene traktor spetsiaalselt laasitud tüvede kokkuveoks. Trossvintsi ja massiivse kilbiga, mis laadimise ajal maha lastakse ja ja millele trossiga kogutud tüvekimbuga taas mürtsuga peale tõmmatakse. See oli üldlevinud nõukogude tehnika saavutus metsas ja et ka midagi teisiti võiks olla, ei kujutanud sellel suletud ajastul meist keegi ette.

Ei tea, kust Leo sellise veendumuse sai, et kokkuveotraktoril peab kindlasti olema käru või kelk taga. Ta hakkas järelejätkamatult vaidlema, et nii see peab olema ja ajas oma „nürida“ (selle aja võrdlus) jutuga poisid irvitama.

Sel sügisel oli Leo hakanud tihti peol käima ja tema tantsupartneriks sai veterinaarprofessori Vau tütar Tiiu, kes üsna väljakutsuvalt värvituna tihti Tartu pidusid väisas. Seda, et Leo hoolega ka Tiiu käekotti tüdruku kojusaatmisel kandis, oli pealt näinud ka kursuse naisküsimuste spetsialist Enn. Ja kui järgmisel vaheajal Leo püüdis oma vaidlust jätkata, olid poisid tüdinud ja soovitasid varvalt:

„Sina, Leo oled ise nagu kokkuveotraktor ja võta parem Tiiu koos käekotiga järelkärana taha!“

Leo punastas ja vihastas üldise naerukoha peale. Aga sellest ajast oli teema vähemalt tema poolt päevakorrast maha võetud.

Aeg on näidanud, et Leol oli tuline õigus. Aastate pärast ei kujutanud õiget kokkuveotraktorit ilma komplektse käruta ette mitte ükski metsamees. Aga me elasime N.Liidus, kus teave välismaa tehnikast jäi toppama raudse eesriide taha.

.....
.....
Järvelja „kilde“ praktikaajast (situatsioonikoomika!)

Lehmakett

Enn Rebasel meie kursuselt on uus mootorratas K-175, mida omanik Tartust tulles lehmalooga ühiselamu seinale külge lukustab. See tegevus on teistele huvipakkuv ja kursusekaaslased õpetavad:

„Miks sa kodust lehmaloa ära ajasid ja selle Nuustakult siia tõid, see on liiga lühike! Võta karjamaalt aednik Marguse lehmakett, see on palju pikem. Sellega saavad teised poisid ka keti raadiuses sõita“.

Vahegaas

„Kas vahegaas on mootorratta käiguvahetusel vajalik ja kuivõrd see on mootori tööle kasulik? Kas igasugune järsk pidurdamine on mootorile kahjulik? Kas äkiline gaasiandmine mõjub mootori tööle halvasti, sest kergitab mootorratast ülespoole?“

Need olid sellel kevadisel õhtupoolikul Jüri poolt ülestõstetud probleemid, milles ta oma seisukohti kirglikult kaitstes teistele vastu vaidles. Kella poole viiest kuni kella kuueni kestis diskussioon, siis tuli õhtusöögiaeg vahele. Sinna viisid poisid Jüri poolvägisi, sest oma teoreetilistest arvamustest ei taganenud ta tolligi. Isegi peale söömist mitte.

Peale sellepäevast vaidlust, kui Jüri oma jalgrattaga Järvelja külavahel sõitis, õpetasid vaidlusest osavõtjad:

„Jüri, anna vahegaasi!“

Ilmastikunähud

Otse meie ühiselamu ärklikorruse väljaehitatud akende all elab esimesel korrusel aednik vana Margus. Mees teeb fenoloogilisi ja ilmastikuvaatlusi dekaan Endel Laasi jaoks. Ühel päeval kaebas aednik kursuse poistele, et tema vaatlused ei ole enam objektiivsed. Sest ta ei saa aru, miks nii tihti vihma sajab? Räästad tilguvad ka kuiva ilmaga, enamasti öösel, aga vahel ka päeval!

ÜKS JÄRVSELJA PÄEV

Tartu Ülikooli juurde moodustati Järvelja Õppe- ja Katsemetskond 1923. aastal Sellest ajast on see Emajõe Suursooga külgnev vaheldusrikas metsamassiiv olnud õpetatud metsakasvatajatele põllumajanduse ülikoolis õpitud teoreetiliste teadmiste praktikas kinnistumise baasiks.

1959. aasta juuniku algul algas meie kursuse mullateaduse praktikum vanemõpetaja Endel Kitse juhendamisel Järvelja metsades. Seekord tegid mullateaduse praktilisi töid koos meiega ka neli ülikooli bioloogiteaduskonna tüdrukut. Kursuse poiste hulgas levinud argoo järgi iseloomustati uustulnukaid selleaegse klassifikatsiooni järgi kui üsna „hõredaid mutte”. Peale ristimistseremooniat tuli mõnelgi poisil oma hinnangut korrigerida.

Meie kursuse praktikaülesandeks oli teha igast erinevast mullastikutüübist mikromonoliit. Uuritavas kaeveaugus esinevad erimid kleebiti paberalusel olevale plastiliinile liimiga. Bioloogidest tüdrukud mikromonoliite tegema ei pidanud, vaid piirdusid ainult kirjelduste ja vaatlustega. Peale meie töö segamise iseloomustasid nad meid alavääristava üleolekuga väljamõeldud uue mõistega – *metsakad, kes ei tunne taimi*. Pealegi samal ajal ei osanud teha vahet põdrasambliku eri liikide vahel. Meie märkusele reageeriti ülbe vastuväitega, et nad on õppinud botaanikud, mitte lihhenoloogid.

Selline üleolev käitumine ülikooli bioloogide poolt meile eriti ei meeldinud - tungida meie erialale ja samas ignoreerida meie teadmisi ja külalislahkust. Asi vääris meelespidamist!

Mikromonoliitide tegemiseks kasutasime kodumaise päritoluga liimi, mille nimi oli „Ortofiks”. Esmalt tuli vihikusse sablooni järgi kleepida aluspõhjaks plastiliin, millele liimiti mullaerimid peale. Igaüks tegi neid oma oskuste ja harjumuste kohaselt - Priidul olid need väga lihvitud ja libedad, Aime plätsis hädapäraselt sablooni kinni, aga kui Jüri sai liim otsa, sülitas ta pläraka sülge nõu põhja. Aga Jüri sülje kleepimisvõime oli üsna väike ja ilane plastiliin kukkus otse Pia jalgade ette, kes Jüri teguviisi mitte sugugi heaks ei kiitnud. See stimuleeris Jüri süljenäärmeid üha agaramalt tegutsema.

Igal juhul sai monoliitide tegemisega kõvasti aega venitada. See ei meeldinud vanemõpetaja Endel Kitsele, kes tegi ajaviitmise põhjuseks teatavaks lõunapausi ärajäämise: *sest kohtade nappimise tõttu siinses ühiselamus peate varem magamiskoha leidma. Selleks tuleb kõigil kiiremini tegutseda.*

Tegutsesime, aga kuna puudus otsene käsk taas labida kaasavõtmiseks, jäi see vedelema eelmisele töökohale. Kuigi kõik teadsid tööriista vajalikkust, ei viitsinud keegi seda kanda. Sest lihtsam ja mugavam oli ainult mullapuuriga töötada. Varsti selgus, et tüdrukud taganttulijatena olid labida ikkagi kaasa võtnud. Ootasime, kuni jõudsime nendega kohakuti, siis haaras Jüri jõuga labida Pia käest ja virutas selle võssa.

Uuele kaevekohale jõudmisel polnud Kitse imestuseks kellegi käes labidat.

Kaevake nii nagu tahate, aga mullakaeve peab teil veerand tunni jooksul valmis olema, ei jäänud õpetaja rahule. Ei aidanudki muud, kui meievaheline kurbmäng. Loos langes

Ennule, aga tüdrukute õiglase protesti peale pidi ka Jüri kaasa minema oma vägivaldset tegu heastama.

III ja IV kursuse kohalviibimise tõttu ei saanud esimene kursus ühiselamu tubadesse elama asuda. Öömaja saime õppemajandi suures heinaküünis. Eha, meie majutaja, lubas küll tüdrukutele eraldi ööbimiskohad muretseda, aga poiste poolt oli sellele kategooriline vastuseis. Protesti tõttu pidid meie tüdrukud koos bioloogidega ühisesse heinalakka ööbima jääma. Bioloogid leidsid koha teises küüni otsas, kursuse tüdrukuküüni keskel. Aeg- ajalt kostus meieni tüdrukute tasast sosistamist. Tekkinud salapärasuse tõttu läks poiste omavaheline jutlemine üle aasimiseks ja kaldus naturalismi. See ei meeldinud tüdrukutele ja nende sosistamine vaikis mõneks ajaks.

Järsku meenus Tõnule, et bioloogid on Järvelja tavade kohaselt ristimata! Vello tõusis püsti ja teatas resoluutselt, et seda viga on võimalik kohe parandada. Bioloogid aimasid hädaohtu. Nende protestihääled muutusid üha kõvemaks. Põhjenduseks tõid tüdrukud asjaolu, et olid juba enne meie tulekut Järveljal. Ja üldse ei ole siinsed tavad neile kui ülikoolis õppijatele kehtivad.

See õigustamine tüdrukuid ei aidanud. Poisid jäid öeldule kindlaks. Piirkonnas ajalooliselt väljakujunenud tavad on kõigile kehtivad, olenemata soost ja päritolust. Peagi oli Vellol vastav arv poisse koos, kes nõustusid sellest õelavõitu üritusest osa võtma. Lõpuks osalesid kõik, peale meie kursuse tüdrukute, kes haletsesid biolooge eelseisva märja õise sündmuse pärast. Aga otsus oli tehtud ja see tuli täide viia.

Vahepeal oli Tõnu pangetäie vett lakka tirinud, et asi lihtsamalt kohapeal ära toimetada. Aga selline mõte lämmatati teiste poolt otsekohe. Nii labaselt ei saanud püha üritus toimuda. Ilma rituaalse tseremooniata ei ole lihtsal märjakstegemisel mingit mõjuvõimu. Bioloogidele tehti jõuliselt selgeks, et üldsuse otsusele tuleb vastuvaidlemata alluda ja toodi nad heinakihi otsast alla. Talli otsas seisvatest vankritest tirisid Avo ja Tõnu ühe küüni ukse juurde ja bioloogid sunniti peale istuma. Esialgne vastupanu rauges kiiresti jõudude vahekorra ebavõrdsuse ja olukorra paratamatuse tõttu.

Edasi kulges sõit marulises tempos koos „Kalle Kusta” lauluga vankrikolina saatel läbi magava küla. Järve ääres tegid ristitavad viimase meeletliku katse plehku panna, kuid see summutati eos.

Vello ja Mart, vetelpäästega tegelenud poisid, võtsid end suspede väele ja tseremoonia algas kõikvõimaliku lärmi saatel. Isegi meie tüdrukud Pia ja Maimu olid selle kevadise tseremooniaga meelt muutnud ja löid üldises melus agaralt kaasa.

Kogu ristimise protseduur seisnes tüdrukute vettekastmises nii, et nad üleni märjaks said. Kolme bioloogihakatisse vettekastmine läks üsna lodusalt, neljas hakkas esialgul kõvasti nutma ja poisid panid ta ajutiseks puu najale toibuma ja julgust koguma. Tema kaitseks astusid välja meie tüdrukud eesotsas Piaga, kes teatasid, et neljas on haige ja ei tohi külmetuda. Nii jäigi ühe tüdruku suhtes ristimistseremoonia lõpetamata.

Järgmisel hommikul olid kolm ristitud bioloogi pahased, et me ei käitunud õigesti ja tegime neist ühele õigustamata erandi.

Sellega oli bioloogide mullateaduse praktika meie kursuse juures otsa saanud. Vellole jäeti maha ähvardava sisuga kiri, milles viidati, et tema tervisele oleks parem, kui edaspidi Tartus nendega rohkem ei kohtuks!

UUDISMAA

Kasahstani steppide ülesharimine uudismaaks kuulutati kommunistliku partei poolt suure propagandakäraga prioriteetseks. Nõukogude valitsusel tuli kuidagi leevendada küüditamiste ja valede ümberkorralduste tõttu kogu impeeriumis valitsevat toiduainete nappust. Sajad tuhanded inimesed suunati eelmise sajandi keskel kõikidest liiduvabariikidest appi uudismaade ülesharimisele. Eestimaa kõrgkoolides rakendati „vabatahtlikkuse“ printsiipi. See sai iseenesest mõistetavaks ideoloogiliseks kohustuseks parteilastele ja komnoortele. Teiste soovijate „sõelumiseks“ moodustati asutustes komisjonid partei ja ametiühingu funktsionääride juhtimisel. Tegelikuses olid uudismaalased juba enne komisjoni läbi kaalutud. EPA rektori käskkirjaga moodustatud komisjon toimus Tartus Vanemuise 46 õppehoones 12.juulil 1958.aastal.

Ärasõit Kustanai oblastisse algas 20. juuli hommikul Tartu raudteejaamast. Tallinnas komplekteeritud rong koosnes kahest tossavast vedurist, seitsmest reisivagunist ja vähemalt 15 loomavagunist. Reisivagunid olid määratud staaabi- ja naissoo esindajatele, hädapäraseks eluks kohandatud loomavagunid meestele. Privileeg toimus naiste kasuks. Organisaatorite arvates ei olnud meessugu saavutanud vastavat intellektuaalset taset. Naride ja põhukottidega varustatud loomavagunis tuli „rohelist esheloniga“ läbida pool impeeriumi marsruudil: Tartu-Pihkva- Perm- Kirov- Sverdlovsk-Tšeljabinsk-Kustanai. Metsamajanduse meessoost „studendid“ mahutati ühte vagunisse. Toitlustamine toimus suuremates peatustes välikateldest, tsai ja võileivad pirukad vahepeal. Peale Euraasia piiri ületamist Sverdlovskis toideti kogu ešeloni sõjaväesööklas. Tšeljabinskis keelati rongist lahkumine. Ei tohi ka vett juua, linnas on düsenteeriapuhang!

28.juuli keskhommikuks saabusime meile ettenähtud sihtkohta Kustanai oblasti Toboli raudteejaamas. Upitusime oma kompsudega veoautode kastidesse ja sõit välilaagrisse keset asustamata steppi 15 km kaugusele algas. Ilm oli kõrveltavalt kuum ja selge. Siledakssõidetud mustad stepiteed läikisid nagu asfalt

Elukoht. Meie elu ja töökoht zernosovhoos „Kolos“ 8. brigaadi keskus kujutas ca 6 m laiust ja 15 m pikkust õlgkatusega rajatist. Ehitatud oli see kesk lagedat steppi, ehitusmaterjaliks savi koos lemmasõnnikuga. Ühes savihoone otsas vaheseinaga eraldatud köök, selles riidega piiratud nurk toiduvalmistajate püsieluks. Magamiseks ülejäänud ruumis savipõrandale laotatud kareda stepirohuga täidetud kotid. Kokku vajas elukohta meie barakis 26 poissi ja 6 tüdrukut. Tüdrukutele eraldati savimaja teises otsas riidest kardinatega privaatruum. Eriti hädavajalik istumiskoht, mille otsimist äsjasaabunud uudismaalased kohe alustasid, valmistas suure üllatuse. Seda lihtsalt ei olnudki! Koht oli vabalt valitav kogu barakki ümbritsevas looduses. Varju pakkusid ainult barakitagune ja mehhanisaatorite välivaguni tagasein, mis juba enne tihedalt kasutatust leidnud. Ainukeseks valgusallikaks öiseks asjaõienenduseks oli tormilatern. Ühelt poolt selle valgus meelitas uudishimulikke suslikuid. Teisalt aitas vältida eelmise tegija kohakordumist.

Töö ja elulaad. Metsamajanduse teise (meie) kursuse uudismaalased: Voldemar Tamm, Tõnis Kungla, Juhan Tigane, Aime Olesk, Tiiu Kaasikmäe ja Maimu Kalmurand, kolmandalt kursuselt Joel Pöldvere, Ülo Karo, Uno Haamer ja Mart Reim. Esimesed paar päeva kulus uue eluga

kohanemiseks. Et nisukoristus ei olnud alanud ja elamise juures puudus kaev, vedas vett meie esmavajaduste rahuldamiseks elatanud kasahh. Vesi toodi kohale kaugelt kahe rakkes härja ja suure puuvaadiga. Meie esimeseks kohustuseks sai uue kaevu kaevamine vahetult savimaja ühte otsa. Tihket savi kaevasime kuuekesi üksteist iga poole tunni tagant välja vahetades. Järgmise päeva õhtuks 4-5 meetri sügavusel avanes veesoon! Õnnestumisest rõõmu tunda ei saanudki – vesi oli kristallselge, aga kibesoolane. Teadja kohalik mees viis meid uude kohta mõnikümmend meetrit eelmisest. Taas kaks päeva tõsist kaevetööd, aga tulemus oli sama. Nüüd viidi meid kilomeeter eemal asuva vana kasutamata stepikaevu puhastama. Saime selle paari päevaga puhtaks aegade rämpsus ja surnud suslikute jäänustest. Sellega oli mage vesi kilomeeter lähemal, kuid kohaleveoks tuli taas kasutada härgi. Esimesest nurjunud kaevuõõnest ehitasime brigadiiri poolt hangitud lauaselgadest peldiku, mille ust sai seestpoolt sulgeda. Ja täpselt sel päeval koliti elamisest välja tüdrukud, kellel oli eriti riskantne oma vajadusi põõsasteta stepis rahuldada.

Kokkadena töötasid kaks lühikesekasvulist Marimaalt pärit tüdrukut Dusja ja Dasja. Räägiti, et nad ei ole vabatahtlikud, vaid mingil põhjusel sunnitud ajutisele asumisele. Erilise iluga nad silma ei paistnud, muudest ahvatlustest rääkimata. Esimene poiss, kes püüdis köögisirmi taga marisid kallistada, sai pettumuse osaliseks. Tema poolt antud iseloomustus vaigistas ihad. Pealegi kulus kalorivaene toit tööks ja enesesäilitamiseks, ülejääki seksuaalenergiaks ei tekkinud. Kokkade töökohas põletasid mari tüdrukud primitiivse kolde all kuivatatud lehmakooke ja päevalilleseemneid. Menüü lihtne ja meedejääv: hommikul puder + tee, lõunaks supp + tee, õhtuks taas supp ja tee. Lisaks paksud valge leiva lõigud. Koristusajal pandi kokkade poolt kaasa valge leib liha või margariiniga ja teepudel.

Kultuurireis: Augusti esimesel nädalavahetusel korraldati sovhoosi veoautoga tutvumine Toboli linnaga Suuri vaatamisväärsusi ei kogenud, kui välja arvata asfalteeritud peatänavad. Ehk ka uuevõitu kultuurimaja. Joeli ja Üloga otsustasime tutvuda kohaliku kultuuriga ehitustöölise klubis. Selleks tuli aeg parajaks teha. Õllesaba oli pooletunnine, saagiks lahjendatud pruun vedelik. Viletsate hurtsikutega linna kõrvaltänavad mattusid tolmu. Õhtu saabus kiiremini oodatust Tantsukaaslase valik oli lihtne – poiss läks istuva tüdruku juurde ja tõmbas käega tantsima. Jäljendasime kohalikke kombeid, üldiselt töötas. Siis sain Irkutski ehitustehnikumi lõpetanud tüdrukult noomida. Valja oli meeldiva jutuga, tema sümpaatne naeratus paljastas raudhambad. Valja elas korteris koos sõbrannaga. Sõbranna „siiberdas“ peol kohaliku „Baretiga“. Valjaga oli hea klapp, püüdsime sõbranna „Baretti“ Joeliga asendada. Vahelesegamisel tulemust ei olnud, kui mitte arvestada atmosfääri muutumist meile negatiivseks. Ja hilisõhtul lõppes elektivool. Pimedas linnas käsikaudu uidates leidsime heinakuhja, kus sai ülejäänud öö mööda saata. Hommikul sai pohmellis Ülo keskuse veoautole. Külastasime raudteesööklit, saime viimaste rublade eest odava hommikusöögi koos lisanditega. Lisandid ei olnud söödavad – kotinöör ja rottidest näritud imelikud puuliistud. Pekitükid ja riis nende hulgas söödavad. Nautisime toitu ega märganudki laua kõrvale ilmunud noort ja prisket matrooni. Naine vaatas meile silma, naeris koketeerivalt. Kööki taganedes tõstis oma niigi lühikese seeliku vöökõrguseni, vilkus ilus roosa aluspesu. Märguanne, millest loobusime, sest ei jätkunud raha ega tahtmist. Voldemar Panso oma värskes reisiloos „Laevaga Leningradist Moskvasse“ kirjutab: *Inimene pole mitte puust vaid lihast ja luust!* See mõttevälgatus osutus õigeks ka kashstani uudismaal.

Edasi kohalikku turgu uudistama. Kaup on laaditud nii maha kui müügilaudadele. Sead, kitsed, küülikud, kanad, vasikad, kirsid, tomatid läbisegi, nülitud kitsekorjustel esimene kiht musti kärkseid. Kõikjal üüratu lärm ja kollakas hall tolm. Kohalik turg ei pakkunud meelelist naudingut. Viimase raha eest ostime kumbki ühe hapukurgi. Nagu tellimise peale saime keskuse veoautole. Üks nädal uudismaal lõppes.

Vaheldus. Igal reedel külastas meid autolavka. Kui raha oli, sai osta biskviite, kuivikuid ja õunu. Raha lõppes paari nädalaga, juurde ei saanud kusagilt. Raha anti pisut ka kuu lõpus avansina, aga see summa ei olnud märkimisväärne. Suur osa üliõpilastest tulidki uudismaale raha teenima. Kuid nii mõnigi tuli seiklust otsima või lihtsalt „linnukese“ pärast. Nagu Jürigi, zootehnikat õppiv, komsomoliaktivist ja esitantsija pidudel. Kahe kuu jooksul käis poisil tööl ainult paar esimest päeva. Teistel tööpäevadel põdes oma haigestunud ja kinnimähitud sõrme. Et teed olid septembrivihmade tõttu muutunud kleepuvateks porimülgasteks, seega mototranspordile läbimatud, kasutati kõikjal härjarakendit. Ühel päeval peale öist vihmastu koristustööde katkemise ajal, sõitsime vabatahtlikult härjarakendiga 5 km kaugusele keskusse lattu. Toiduvalmistamiseks kasutatav küttematerjal, lemmasõnnik, oli lõppenud. Et süüa valmistada, tuli jätkata päevalilleseemnetega. Koorma peale laaditud, möödus tee „kilide“ külast (kohalikud). Kahte päevalillehunniku otsas istuvat „studenti“ koheldi suure austusega. Küalistena näidati meile väliselt nigerike elamute ilusat sisustust ja pakuti teedki. Selgus et külalislahkuse peidetud tagamõte oli meie väärtuslik koorem. Küsisime raha, seda neil ei olnud. Lõpuks leidis meie väärt laadung nisudest villitud viinamannergu eest uued omanikud. Logistasime härgadega tagasi lattu uue koorma järgi. Nisuviin oli meeldivalt joodav, pruukisime seda lonkshaaval. Nautisime härgade aeglast venimist. Õhtuks jõudisime kodubarakki, kus õhk oli kuumaks köetud. Soe söök jäi küttematerjali puudumise tõttu hiljaks. Ja härjaajurid olid ilmselgelt joomased. Hilisemad etteheited ei jõudnud pärale. Muljed sellest reisist on eluks ajaks meelde jäävad. Nägime kasahhide elamu sisearhitektuuri, maitsesime omapärast nisuviina, saime ööseks ägeda kõhulahtisuse ja hommikuks peavalu.

Viljakoristus. Suurte hõredate nisuväljade koristustöö algas 10. augustil. Juhtus nii, et alustasime konfliktiga brigadiri poolt määratud kolmeliikmelises järelveetavas kombainimeeskonnas. Sinna kuulus traktorist, kombainer ja kombaineri abi, kelle ülesandeks oli põhupunkri õigeaegne tühjendamine. Et olin varem aidanud traktoristil skeemi abil kombainituled korda seada, määras brigadir kombaineriks minu, metsamehe. Põhukogujale mehhaniseerimist õppiva Alo. See tekitas pingeid, mis kestsid ühel või teisel moel kogu koristusaja. Edaspidi keeldus Alo üleoleva muigega igasugusest abist kombaini hooldamisel. Ja vahepeal kadus põhukogujalt sootumaks. Järgnes terve kuu loksumist kombainil. Töö käis nii päeval kui öösel. Öine viljakoristus meenutas muinasjuttu – ümberringi lõõmasid põhuhunnikud, vilkusid traktorite ja kombainide tuled. Ühel hilisõhtul jäime äikeseraju kätte. Kogu laotus, leegitses, mürises, maapinnal lendavas mullatolmus veeresid hallid stepitaimede seemnekerad. Välg välgu järgi lõhestas musta taeva. Fantastika!

Punkrist laaditi vili kalluritesse ja veeti keskuse juures asuvasse tokki, kus töötasid sorteeride taga ka meie tüdrukud. Sorteeritud vili laaditi transportööride abil stepitaeva alla suurtesse trapetsikujulistesse kuhilatesse. Sealt laaditi edasi Toboli raudteejaama vagunitesse. Vihma ja niiskuse mõjul kattusid kuhilad 10 cm paksuse kasvukihiga, kust vesi allapoole ei pääsenud.

Sügis saabus 5. septembril. Üleöö toimus järsk ilmamuutus. Niiske ja lumelõrtsine ilm katkestas koristustööd. Konnad tunnetasid külma saabumist ja tungisid barakki. Urgudesse pugunud suslikute viled lõppesid. Külma tõrjumiseks toodi esmakordselt härjavankritäis küttepuid. Märjad riided ei saanud sellest hoolimata päriselt kuivaks.

Vihma tõttu tuli brigadiri korraldusel ümber kehastuda kombainerist adrapoisiks. See oli ränk amet, mis eelkõige mõjus skeleti alaosale. Traktorile haagiti järele neljahõlmne rauast istmega adrakolakas, mille rooliga sai adrahõlmad üles keerata. Tööeeks lage stepp, 3-4 km pikk. Päeval ei olnud adra juhtimisega selliseid probleeme, kui pimedas, mil ähmased traktorituled ainult ettepoole valgustasid. Puuduliku ainevahetuse tõttu tekkisid keha piirkondadesse paised. Kuigi traktorist pikkadel sirgetel kabiini lubas, tuli pöörangutel istuda rauast istmel.

Lõupäevad. Pesematuse, niiskuse ja värsket toidu nappuse tõttu haigestusid paljud uudismaalased. Teed muutusid tõelisteks porijõgedeks. Aga viljavedu tokist raudteejaama ei katkenud. Kui teeaugud muutusid läbipääsmatuks, tõstis autojuht kalluri kasti ja kuiv vili voolas poriauku. Viljaveo katkemine oluks poliitiline sabotaaž. Lubatud kadude arvelt müüsid kallurijuhid vilja kilidele, 25 rubla koorem veel vanas vääringus. Koristustööde organiseerijatel jätkus ohtralt mänguruumi. Septembri keskel muutus paljude tervis hullemaks. Haigete jaoks telliti Toboli raudteejaama vagunid. Transport sinna toimus härjarakenditega Karaganda-Moskva reisirongile. Mädapaisete tõttu sõitsin samas vagunis Jüriga. Noored vagunisaatjad tervendasid Jüri sõrme.

Sellist virtuoosi arvelauaga töötamisel nagu sovhoosi kasahhist ametnik, ei kohta küll enam kusagil. Nuppude liigutamine välgukiirusel nüristas teiste ametnike tähelepanu. Vastavalt meievahelisele miimikale ja peaaegu sõnatule kokkuleppele läks tema poolt fiktiivsete töökäskude alusel makstud rahasumma pooleks. Ikka lisaks meie poolt väljatöötatule. Mõlemale poolele kasulik tehing.

Seotus uudismaaga sai ühele poole novembrikuus Tartus. Elevaatorist saadeti kiri, milles nõuti minu kombaineriametiga Kasahhimaal teenitud 220 kg preemianisu kiiret äraviimist. Helistasin koju emale, kes Tartu sõites bussijuhiga kokkuleppe saavutas vilja pealevõtmiseks. Eelnevalt saime kaubale taksojuhiga, kes nõustus vilja elevaatorist bussijaama transportima. Ent vilja laadimisel taksojuht tõrkus. Mees oli nõus ainult poole koguse viimisega bussijaama. Tingimuse, et teise poole eest maksab ise. Liinibussi väljasõidu aeg oli saabumas. Meil emaga ei olnud piiratud aja tõttu teist teed, kui nõustuda väljapressijaks kehastunud juhiga. Sellest hoolimata sai uudismaal teenitud viljast pärast püüiveskis käimist maitsvat omaküpsetatud saia.

DOTSENT KAAREL VEERMETS

Dotsent Kaarel Veermets oli meie õppejõududest vanim, sündinud eelmise (nüüd juba üleelmise) sajandi lõpus Venemaal, lõpetanud Petrogradi metsainstituudi. Alates 1948. aastast õpetas metsandusüliõpilastele TRÜ-s ja hiljem EPA-s dotsendina puidu töötlemisega seotud probleeme. Veermets oli varem töötanud Soomes, Rootsis ja professorina Saksamaal. Tema osa Eesti puiduteaduse arendamisel on väljapaistvalt suur, aga eelmised ametid teistes nn. vaenulikes riikides välistasid N-Liidus professori staatuse.

Veermets oli 100% konservatiivne õppejõud. Juba puiduteaduse kateedrisse sisenemine Vanemuise tänava keldrikorrusel tundus siirdumisena eelmisse ajastusse. Arvukad klotsid erinevatest puuliikidest levitasid nostalgilisi aroome. Esimesestvabariigi ajast pärinevad paberivabrikute fotod ja paberi valmistamise protsessid kaunistasid rumide seinu. Ja kui samal ajal hallipäine läikiva pealaega dotsent oma lahutamatute põlvsukkadega töölaua tagant tõusis, tundus ümbritsev keskkond sissetulijale sajandi algusesse sattumisenä. Ainult noore assistendi Udo Veibri kohalolek (rahu tema põrmule!) teadvustas, et me elame siiski käesolevas ajas. Meie kursuse juhendaja Olev Henno mälestuste kohaselt olid dotsendi kuulsad põlvsukad kasutusel juba siis, kui Veermets üliõpilast Hennot juhendas, kuigi nende kahe õppejõu vanusevahe oli kakskümmend aastat.

Teine reliikvia, mis professori konservatiivsust hästi illustreeris, oli tema talviti kantav Soome päritolu rumm- müts. Sel ajal oli heaks kombeks üliõpilaste ja õppejõudude vahel tervitamisel mütsi kergitada - dotsendi talvemütsil olid sisse kulunud selged sõrmejäljed, mis juba kaugelt eristasid mütsi tumedalt tagapõhjalt.

Dotsent Veermetsa loengud olid sageli oma sõnastuses arhailised, aga see-eest hästi lihtsad ja arusaadavad ka puupeadele. Mõned mõisted pärinevad tema metsamajanduse organiseerimise loengult (õppeaine nimetus ei tarvitse olla täpne) 20. novembril 1961. aastast ja täiendatud Priit Kohava samalaadsete mälestustega. Siin need on, tuju tõstmiseks oma originaalses lihtsuses mõnus meenutada:

Hobused jagunevad: 1.kõhnadeks, 2.paksudeks.

Hobusööt jaguneb: 1. põhisööt (põhk), 2. produktiivsööt (hein) 3. lisaööt (kaer).

Veokid jagunevad: 1.veerevad (vanker), 2. libisevad (saan), 3.roomavad (traktor).

Puidu laevatamise puhul asetatakse puit spetsiaalsetesse veesõidukitesse ehk nõndanimetatud laevadesse.

Iseliikuv laev on see, millel on mootor olemas ja mis liigub ise.

Veehorisondi ehk taseme kõrgus ilmestab ühtlasi ka selle vee sügavust.

Mõningase kunstilise signaali ehk kellahelina peale löikavad puupapi vabriku töölised papplehe läbi.

Lõikurid ehk terariistad jagunevad lihtlõikuriteks (kirves) ja liitlõikuriteks (saag)

TSNIIME –K5 (Venemaa elektrisaag) sees liigub väntvõll pöörase kiirusega.

Ja näete, (d0tsent osutab kaasatoodud plakatile) seltsimehed üliõpilased, seda planku on jäänud ussitaolised lõunamere molluskid.

Veermets oli absoluutne karsklane, kes pidas alkoholi pruukimist suurimaks paheks. Viie stuudiumiaasta jooksul nägi toakaaslane Enn Rebane juhuslikult, kuidas dotsent pudeli õlut ostis. Sündmus oli nii tähelepanuväärne, et selle mõjul tekkis järgmisel loengul kursusekaaslaste vahel äraarvamismäng, mis lõppes järeldusega, et tõenäoliselt oli dotsendil vaja õlut põlvsukkade puhastamiseks.

10. jaanuaril 1962.aastal oli meil viimane loeng austusväärse professori Kaarel Veermetsaga. Tänutäheks avaldasime oma lugupidamist õitseva alpikanniga. Dotsent kiitis ja tänas meid hea kuulamise eest ja ütles kõige selle lõpus:

Igatahes ma tänan teid. Teete endale asjata ainelisi kulutusi!

Professori tiitli äravõtmise ja asendamine dotsendiga tundus peale seda pisut ajalooühingulist sõnastust taas suure poliitilise ülekohtuna.

PEILUNG

Peilung, peilung - see salapärane sõna kaikus IV korruse ühiselamu trepikojas 1959.aasta sügisel mitu korda kuus ja omandas maagilise jõu, mille tagajärjel vähemalt kolme korruse tubade ukсед paukusid ja paljude jalgade sihtmärgiks oli IV korruse trepikoja aken, mille läbi sai näha ilma rahata kordumatut striptiisietendust.

Nimelt oli ainult kangialusega eraldatud vastasmaja aken Nõukogude väljaku (nüüd Raekoja plats) ühiselamu koridori otsas täpselt vastakuti vastasmaja neljanda korruse korteri aknaga. See korter oli linna poolt antud eluasemeks noorele ja andekale Vanemuise teatri baleriinile Jelena Poznjakile Et teatris oli lavastamisel Griegi balett "Peer Gynt" siis ilmselt jäi ettevalmistuseks teatris aega väheks ja baleriin tegi legantseid tantsuharjutusi hoolega ka oma korteris. Tema õnnetuseks paistsid naps riietuses tantsiva sireda tütarlapse keha võlud kohakuti asetsevate akende tõttu meie ühiselamu koridoris jägivatele poistele ilusasti kätte. Baleriini elegantsed liigutused tekitasid jälgijates suure eufooria ja igasuguste repliikide ja ohete laviini. Muidugi oli vaatluse eeltingimuseks kõigile range vaikuse hoidmine, valve komandant Tedre muti kortei ukse taga, suletud korruse vaheuks ja koridoris väljalülitatud elektrivalgustus.

Vanemuise noor baleriinil puudus võimalus aimata ja ette kujutada, et teise pimedada akna taga jälgis ja kommenteeris sosinal iga tema tantsusammu lihvimist hiilgavate silmadega naist ihalevate noorte meeste punkt.

MÕISTATUS

1960.aasta detsembri lõpus ringles meie ühiselamus mõistatus:

Mõista, mõista mis see on? Neli jalga ja kaks kätt sobravad 24. detsembri õhtul ühielamu voodite all?

II Maailmasõja veteranid EPA partorg Kuld ja haldusprorektor Hunt otsivad voodite alt jõulukuuski. (Mõlemad on sõjas õnnetult ühest käest ilma jäänud).

Jõulude tähistamist kuuse sissetoomisega või jõulupühade ajal kirikus käimine lõppes tavaliselt üliõpilase eksmatrikuleerimisega.

DISKREETSUS

Märts 1961. Vastupidiselt kalendrile algas talv sellel aastal paastukuul. Kuni veebruari teise pooleni valitsesid plusskraadidega lumevaesed soojad ilmad, mida luuletaja Betty Alver iseloomustas ilusa väljendiga – *lõotalv*.

Metsamajanduse IV kursuse üheks põlatumaks õppeaineks oli saanud dialektiline ja ajalooline materialism, mis oli vastavalt ajastu ideoloogiale tihedalt läbi põimitud kommunistliku filosoofiaga. Sellist vaenutsevat suhtumist õppeainesse ei olnud tajunud meie kursuse üliõpilastest keegi, isegi mitte partei ajaloo loengutel, mille viis läbi 1957. aasta sügisel EPA aulas esimese kursuse üliõpilastele brünett tagasihoidliku kasvuga, ent seevastu ülitugevate häälepaelttega Eesti korpuses sõdinud veteran Arnold Tolk, kes esimest loengut alustas umbes nii: "Tervist üliõpilased, minu nimi on Arnold Tolk, alustan teile partei ajaloo ajaloo kursuse loenguid, kui te mõtlete, et sellest pole teile mingit tolku, siis tulevikus ma veenan teid oma loengutega vastupidises. Ja võtke teadmiseks, et igasugune kõrvalehiilimine minu loengutelt on välistatud". Hoolimata Tolgu kõvast häälest ja üliõpilaste korralekutsumisest kujunesid tema loengud jututoaks, mida keegi konspekterida ei viitsinud.

NLKP ajaloo eksamit võttis meie kursuselt vastu Tartu Autoremonditehase direktor Lembit Järv, kes töötas kohakaasluse alusel ka EPA poliitiliste distsipliinide õppejõuna. Eksamit temale anda oli väga kerge – mäletatavasti said kõik kursusekaaslased hea või väga hea hinde. Minu eksamineerimise ajal Järv tukkus, silmad suletud ja pea käele toetatud. Peale eksamipileti küsimustele vastamist äratasin ta kõhatusega ja kirjutas matriklisse „väga hea”. Kas see oli väsimus tööpingest või tüdimus Nõukogude Liidu ajaloo väära tõlgendamise vastu või ehk mõlemad koos sõltuvalt tema suurest koormusest kahel töökohal, võis ainult oletada.

Diamatti ehk dialektilisse ja ajaloolise materialismi loengutesse suhtus kogu kursus kui täiesti ülearusesse õppeainesse, kuigi vaevalt keegi meist saaks eitada oma mõistuse küündimatus üle selle punsesse rüüsse rietatud õpetuse loogilisuse suhtes. Vastasseis selle õpetuse vajalikkusest meie tulevases elukutses oli tekitanud kursuses massivaenu, mis oli suunatud ülekohtuselt seda õpetama pidanud vanemõpetajale Tõnis Loidile. Meie kursuse ja Loidi terava vastuolu tõttu oli ta meid seminarilt mitu korda lihtsalt minema ajanud.

Arvestuse andmine kujunes omamoodi proovikiviks, kus Loit ühe kolmandiku kursusest kolm korda tagasi saatis, aga lõpuks siiski arvestuse matriklisse ära kirjutas.

Ühel järjekordsel loengul vihastas Loit meie kursuse peale põhjalikult ja seda tänu muidu nii sõnakuulelikule Pisikesele (Aimele), kes püüdis Loidile selgeks teha, et selline õppeaine ei avalda kuidagi mõju metsa kasvule. Dialoog oli naiivne, aga seevastu väga äge, sest sekkusid ka teised kursusekaaslased ja muidugi kandus üha tugevnev vastuolu meie tulevase elukutse ja loengu vajalikkuse vahel üle süütule vanemõpetajast lektorile.

Seekord jäigi seminar lõpetamata ja põhjalikult väljavihastatud õppejõud Loit tõstis meie käitumise üles teaduskonna lahtisel parteikoosolekul, kus kursust tõsiselt mustati ja teaduskonna partorgi Riivese poolt nimetati meid poliitiliselt kõige passiivsemaks kursuseks EPA metsamajanduse ja melioratsiooni teaduskonnas ja selle ajaloos üldse.

Ootamatult asus meid kaitsma kursuse juhendaja dotsent Olev Henno, kes mainis, et on meie väärast seisukohast teadlik ja on seda kursuse kolmikuga (partorg, komsorg

ja kursusevanem) juba arutanud ja abinõud taolise olukorra vältimiseks kasutusele võtnud ja ta loodab, et tulevikus selliseid arusaamatusi enam ei esine.

Sellega oli üks õppesemester otsa saanud ja algas uus. Rahu meie kursuse ja õppejõud Loidi vahel jäi ainult unistuseks, sest esimesele diamati seminarile kokkuleppeliselt keegi meist läinudki, sest põhjendasime üksmeelselt selle toimumist teadmatusega. Teisel nädalal jäi seminar ära, kuna õppekava muudeti ja need hakkasid toimuma üle nädala.

Kolmandal korral saatis Loit meie seminari laiali, sest keegi ei olnud käsilolevat teemat läbiviinud. Sellele järgnes õppejõu kirglik ähvardus, et sellelt kursusest ärgu mitte keegi mitte kunagi lootku, et kevadiselt eksamilt läbi pääseb, ja siis ei aita teid pisarad ega vandumine ning kui te seda ei usu, minge ja küsige ülikooli kursustest.

Just sel ajal tabas Loidi perekonda ränk õnnetus – ootamatult suri Tõnise abikaasa. Mõlemad olid alles noored Tartu ülikoolis töötavad tuntud inimesed ja seetõttu avaldati ajalehes „Edasi” Tõnise Loidile sõprade ja tuttavate poolt arvukalt kaastundeavaldusi.

Meie kursus arutas ja kõhkles kaua, olime oma arvamustega kahes leiris, aga lõpuks julgenudki oma kursuse nimel kaastunnet „Edasis” avaldada, sest kartsimise, et meie teravate suhete tõttu võib Tõnise Loit tõlgendada seda kursuse kahjurõõmu väljendava sõnumina. Ometi oli meil teda tabanud õnnetusest tõsiselt kahju ja tundsi tugevalt tegelikult talle südamest kaasa.

Kogu probleem oli pealesunnitud poliitilises õppeaines, mille vastu tekkinud ebasümpaatia kandus ülekohtuse protestina üle seda õpetama asunud noorele ja kahtlemata andekale õppejõule.

Peale abikaasa surma ei õpetanud Tõnise Loit enam meie kursusele dialektilise ja ajaloolise materialismi aluseid. Teda asendas dotsent Uno Uri, üks hinnatumaid õppejõude üliõpilaste hulgas oma erialal. Uri oli spordisõbralik õppejõud ja ühel seminaril ütles ta lause, mis võiks küll kuuluda aforimide kullafondi vähemalt selle ajastu kohta, kus meie pärit oleme:

“Sport on ainuke vahend, kuhu võib julgelt põgeneda iseenda eest ilma viinaklaasita”
Uri seminarid olid loogilised ja tema jaoks omaduseks oli see, et ta sidus dialektilist materialismi võimalikult vähe leninismi ja marksismiga. Üks näide, mida ta meile rääkis „juhuslikkuse ja paratamatuse” mõistete lahtiseletamiseks, on märkmikus siiani talletatud:

Suur kotkas, kelle nokas oli äsja kinni püütud kilpkonn, lendas kõrgel kõrbemaa kohal. Samas maapealsel tasandikul kõndis läikiva palja pealaega vanamees. Kui kotkas vanamehe kohale jõudis, kukkus kilpkonn vanamehele otse lagipähe. Vanamees sai surma. Vanamehe tuttavad ja sõbrad tõlgendasid seda fakti suure juhuslikkusena. Ometi oli see paratamatus. Miks?

Kotkas on harjunud kilpkonni nende tugeva kilbi pärast purustama selliselt, et laseb selle kõrgelt kukkuda vastu kivi. Ainuke kõrgem koht ja paljas pealagi tundusid kotkale kivina. Vanamehe surm oli seega paratamatus, mitte juhuslikkus.

Diamati eksamit ei võtnud, meilt vastu Loit ega Uri. Tõenäoliselt tegime selle dotsent Puišile. Suuri probleeme eksami sooritamisega kellelgi meist ei olnud.

TOOMAS FREY JA REBASED

1960. aastal ühel päeval detsembrikuu alguses pühitsesid V kursuse diplomandid restoran „Võidus” oma kursusekaaslase sünnipäeva. Aeg oli üle südaöö, paar tundi enne kukelaulu, kui Toomas Frey ja Meeme Alp peolt paraja kilgiga peas ühiselamusse jõudsid. Tegutsemilust oli diplomandidel nii veres, et voodisse heita ilma midagi ette võtmata kuidagi ei saanud.

Sel ajal oli ajalehtede ja raadios pidevalt uudistes Kongo Demokraatliku Vabariigi ja tema peaministri Lumumba saatust. Praktiliselt toimus seal kodusõda kahe poliitilise jõu esindaja Lumumba ja Mobutu vahel. Et need Aafrika riigimeeste nimed kõlasid pidevalt päevauudistes, muutusid need populaarseteks ka üliõpilaste hulgas, peamiselt kasutati neid sõimusõnana, kui keegi või kellegi tegevus emotsioone tekitas või teise vestluskaaslase seisukoht eriti ei meeldinud.

Sellel öösel, peale väikest mõttepausi, põrutasid Frey ja Alp otsejoones „rebaste” tuppa, kus elasid esimese kursuse üliõpilased eesotsas Valdur Undritsaga ja karjusid populaarse laulu „Marina” viisil laulda täiest kõrist: „Kas tõesti te ei tunne veel Lumumbat...” seni, kuni kõik rebased olid uniselt ja vihaselt voodidest välja aetud. „Rebastele” läks selline ülbe käitumine hinge ja kaks päeva hiljem, kui Kongos toimus riigipööre ja raadiost tuli teade peaminister Lumumba areteerimisest Mobutu poolt ja samal ajal Toomas Frey magas oma köögitaagusesd toas sügavat und, tungisid needsamad „rebased” tuppa verdtarretava lärmi ja omaloodud lauluga: „Ärka, ärka Alp ja Toomas, Lumumbat mindi üles pooma...”

Toomas Freyd, üks kursus meist eespool, aga see-est meie kauaaegset värvikat ühiselamukaaslast tasub siinjures meenutada. Frey oli kahtlemata andekas ja lahtise peaga Viljandist õpetajate peres kasvanud poiss, kes oskas hästi maletada ja oli ka maailmas toimuvaga kursis. Tema iseloom muutus agressiivsemaks võrdeliselt tarbitud õlle või veini kogusega – kaaslaste suhtes oli Frey selles seisundis pilkav ja tülinoriv, mis tõi talle kaasa alatihi pahandusi. Minu teisel kursusel olles laenas ta peoleminekuks halli pintsaku, mille ta teisel hommikul verega määrdunult tagastas – taas oli ta kellegagi norinud ja seejuures ise kõvasti klobida saanud. Et sündmus toimus EPA aulas toimunud peol, teostas selle uurimist prorektor Hunt koos ametiühingu esindajaga, kes avastasid verise pintsaku ja ühtlasi ka selle põhjustaja. Seekord oli Toomas Frey teaduskonnast väljaheitmise küsimus rektori otsustada, aga asi lõppes tema vanemate visiidiga rektor Klementi juurde ja ühe semestri stipendiumist ilmajäämisega. Pintsaku viis Frey taastamiseks keemilisse puhastusse.

Toomas Frey oli EPA ajalehes tuntud satiiriliste artiklite kirjutamisega, eriti meeldis talle õppejõude varjunime all aasida ja tõgada. Et ta tahtis peale hilisõhtusi malepartiisid ja veinijoomisi ülikooli kohvikus hommikul kaua magada, ei jõudnud ta sageli loengutele. Suurim pahe oligi Frey juures tema kohvikute ja restoranilembus, kuhu ta suurema osa oma stipendiumist jättis.

Loengutelt puudumine mõjus halvasti tema renomeele dekanaadis ja dekaan Endel Laas ähvardas teda korduvalt karistada halva õppedistsipliini pärast. 1960. aasta talvise eksamisesiooni ajal ei teinud Frey ühte eksamit ära õigel ajal ja Laas jättis ta stipendiumist ilma. Frey ei olnud sellise otsusega nõus ja läks rektor Minna Klementi jutule. Rektori küsimusele, miks ta eksamit õigel ajal ära ei teinud, vastas Frey, et tal on suur ühiskondlik koormus, sest ta on looduskaitseringi esimees ja tegev ÜTÜ nõukogus ning aega ei jätku ja nüüd võeti stipendium ka veel ära, süüa enam ei jõuagi osta.

„Mida teil siis vähem on, kas aega või raha?” küsis rektor..

„Mõlemat ei piisa,” vastas Frey,. Seepeale otsis rektor oma käekotist 5-rublase ja ütles:

”Ega siis V kursuse õpilane nälgida küll ei tohi,” ning ulatas selle Freyle.

Tekkis piinlik moment, sest keeldumine oleks olnud viisakusetus, vastuvõtmine piinlik. Frey sai üle piinlikkusetundest, võttis raha vastu ja kulutas selle veel samal õhtul kohvikus, *sest see rektori viiene kõrvetab ilma veeta näppe!*.

Stipendium jäi Toomas Freyle kuni stuudiumi lõpetamiseni alles.

Tõnu Kiristaja, Frey kursusekaaslane, oli ülihoolas õppija, kes koridoris pidevalt omaette valjusti pobisedes konspekti ette luges ja selle põhjalikult pähe tuupis.

Kiristaja õppimisstiili iseloomiustamiseks liikus ühiselamus omalaadne mõistatus:

Mis vahe on siilil ja Tõnu Kiristajal?

Vastus: Siil pobiseb siis, kui ta vihaseks aetakse, Kiristaja pobiseb ilma põhjuseta kogu aeg.

Tõnu Kiristaja õppis end kursuse esinumbriks, tema püüdlikkus ja pidev edasitruugimine päädis Meeme Alpi käest kursusevanema koha äravõtmisega..

Töökohtade jagamisel pingerea alusel võttis ta ära oma esikoha õiguse alusel Uno Haameri poolt juba väljavalitud Valga metsamajandi laiatarbetsehhi juhataja töökoha, hoolimata sellest, et Haamer oli abielus ja kasvas oma esimest last.

Frey ja Kiristaja omavaheline suhtlemine oli sõbralikkusest hoopis kaugel, alates sellest ajast, kui Frey Kiristaja pruudi üle võttis ja üsna üleolevalt vihasele ja solvunud Kiristajale teatas, et aitab sellestki, et tüdruk Kiristajalt süütuse ära võttis. Selle eest Kiristaja poolt organiseeritud Freyle mõeldud keretäis pöördus tema enese vastu ja lõppes tellijale hädavaevase pääsemisega.

Diplomitöö tegemise ajal Toomas Frey loobus täielikult alkoholist ja kohvikutest käimisest. Et töö käsitles kuusikute ökoloogia uurimist erinevates kasvukohtades, tuli teha seal väga palju arvutusi, mis sel ajal toimusid ragiseva „Feliks”i arvutusmasinaga. Sellega arvutasid kaalutud keskmisi karakteristikuid paljud Frey pruudid ja sõbrad. Igal juhul sai tema diplomitöö väga kiitva hinnangu ja tunnistati peaaegu bioloogiakandidaadi kriteeriumidele vastavaks.

Peale EPA lõpetamist jätkus selle veidi boheemlaslike elukommetega endise üliõpilase teaduslik tegevus Tartu ülikoolis ja Teaduste Akadeemia Zooloogia ja Botaanika Instituudis. 1968.aastal omistati talle bioloogiadoktori kraad, mis oli tollases Nõukogude Eestis nii varases nooruses esmakordne, 1979. aastal pälvis Frey professori tiitli. Emeriitprofessor Frey teaduslik ja pedagoogiline tegevus ei ole tänaseni lõppenud.

Toomas Frey oli lühikest aega Eesti Vabariigi Valitsuse taasloomise ajal (1990 – 1991) keskkonnaminister. Ehk olid tal mingil määral endine boheemlaslik elulaad veel säilinud, et ta sel ametipostil kaua olla ei tahtnud. Mõne allika järgi oli ta ministeeriumis ametikohustustest tulenevatest sekeldustest rahusaamiseks lukustanud kabineti ukse, visanud kingad nurka ja kõndinud vaikselt villaste sokkide väel, et sammud ei kostuks, joonud või „libistanud” (nagu moodsas keeles öeldakse), varem autojuhi poolt toodud õllekastist õlut ja oma ministriameti maapõhja vandunud. Kes tahab usub, kes ei taha, mitte.

ABSURDITEATER

1962. aasta algul toimus EPA metsamajanduse osakonna viiendal kursusel üllatav sündmus. Nelja eelmise õppeaasta jooksul ei olnud meie kursusel nii absurdset olukorda esinenud. Seda imestamisväärssem, et see juhtus V kursuse tüdrukuga. Tähelepanu keskpunkti sattus oma väära käitumise tõttu üks kuuest tüdrukust – komsomoliorganisaator Laine, kes peatselt kavandas abiellumist ujeda ja pikakasvulise õpingukaaslase Toivoga.

Lõpukursuse üliõpilaste jaoks tõsiselt ebaharilik sündmus sai alguse juba eelmise. aasta sügisel, kui (Pisikesel) Aimel kadus loengute ajal 25 rubla. Kahjuks ei rääkinud ta raha kadumise ajal oma kahtlustest kellelegi. Alles kevadel meie kursuse ühisel metsatakseerimise praktikasõidul Leningradi, tegi tüdruk sündmuse avalikuks ja see sai üldise arutelu objektiks. Kahtlustada oma toa- või kursusekaaslast ei osanud ega julenud meist keegi.

Lahendus sellele salapärasele rahakadumise loole hakkas hargnema aastavahetusel peale Joeli ja Elviira abiellumist. Laine elas kaks kursust tagapool õppiva Elviiraga ühes ühiselamu toas, kus õõbis sageli ka Elviira värsked abikaasa Joel. Sündmuste areng ja sellega seoses tekkinud segadused ei lõppenud enne, kuni süüdlane lihtlabaselt vahele jäi.

Enne asja lõplikku selgumist levitas Laine kursusekaaslaste hulgas Joeli ja Elviira kohta kõmu- ja laimujutte, mille tõenäoline eesmärk oli varju heitmine äsja abiellunud noorpaari suhetele. Oskus luulude mitmekesistamisel jättis kergeusklikele vestluskaaslastele tõepärase mulje. Eriti hästi „läksid” kõmujutud peale Laine kursusekaaslastest tüdrukutele. Näiteks toimus kuulujuttude mõjul Pisikese seisukoha kardinaalne muutumine, kes spontaanselt kokkutulnud kursuse koosolekul kinnitas, et tema ise oli selles varguses süüdi, kuna jättis raha liiga nähtavale kohale.

Kui Laine tundis, et süüdistustest ta faktide mõjul enam ei pääse, leidis tüdruk uue väljundi teatega, et ka temalt oli raha varastatud samaaegselt Elviira rahavargusega. Et asi tõesena tunduks, teatas ta Joelile ja Elviirale, et käis miilitsas ja andis seal rahavarguste kohta seletuse. Miilits ei saanud tegutseda kohe peale vargust põhjusel, et jälituskoerad olid Nõos kurjategijaid nuuskimas. Ilma koerteta aga keeldusid uurijad väljasõidust sündmuskohale.

Joel ei uskunud Laine ebalevat juttu ja lubas ise minna miilitsasse kaebust kontrollima. Seepeale tabas Lainet ehmatuse ja järgnesid pisarad. Tüdruk jooksis kiiresti oma tuppa ja mõne hetke pärast teatas, et ta oli oma raha ise ära peitnud ja suure otsimise peale selle ise ka kätte leidnud. Nii et miilitsasse ei olevat Joelil enam põhjust minna.

Laine poolt kavandatud lavastuse esimene osa oli läbi kukkunud.

Kogu lugu võttis uuesti tuurid üles järgneva lihavargusega Elviira ja Joeli toiduvargustest. See oli tõenäoliselt Laine poolt kavandatud pettemanööver eelneva rahavarguse kinnimätsimiseks. Ühel ööl oli liha hoiukohast kadunud. Laine sellel ööl

ühiselamu toas ei viibinud, sest eelnevalt oli ta lubanud minna tulevase äia sünnipäevale. Sünnipäevast osavõttu kinnitas ta veenvalt lihakadumisele järgneval päeval.

Laine poolt kavandatud petekas ei jäänud kauaks püsima, sest Joel selgitas teiste andmete põhjal, et tema tulevase äia sünnipäeva samal ajal üldse ei toimunudki. See oli teine ja hoopis valusam sissekukkumine.

Faktid olid ilmselt Laine vastu ja tal ei jäänud muud üle kui ühel järgneval päeval vihapisaratega võideldes Joelile üles tunnistada, et ta on teinud kõik, milles teda süüdistati – võtnud nii Pisikese raha, Elviira raha ja ka liha, mille ta oli vihaga visanud kuhugi ehitusplatsile. Edaspidine seisnes järgnevalt ainult omavahelistes suhete klaarimises, kuid kahjuks ei jäänud Laine oma ülestunnistusele kindlaks ja mõtles ümber.

Sest järgmisel päeval olid süüdlase seisukohad taas kardinaalselt muutunud. Laine tuli selle päeva hommikul koos Toivoga tõestama vastupidist. Ta eitas kõike seda, mida ta oli varem omaks võtnud. Tüdruk teatas ülbe enesekindlusega, et kõik need süüdistused on laim tema aadressil ja ta ei saa selliste alatute inimestega, kes tegelevad aina uute väljamõeldistega, üldse enam suheldagi, rääkimata ühes ruumis elamisest. Lihavargus olevat tema alandamiseks välja mõeldud trikk ja talle nimme külge poogitud. Joelil lõppes kannatus ja ta andis asja uurimise üle miilitsale.

Selle tagajärjel kogunesid kõik meie kursuselt spontaanselt koosolekule. Laine käitus ka koosolekul kameeleonina - kord oli alandlik ja kahetsev, samas salgas liha võtmist laimas taas oma toanaabreid.

Peale pikka arutelu võtsid kursusekaaslased iseseisvalt vastu otsuse: *kui Laine liha tõepoolest ei võtnud, ei pääse ta diplomitöö kaitsmisele ja saab seda teha kahe aasta pärast; kui aga peaks selguma, et ka lihavargus oli tema poolt nimelt toime pandud, jääb Laine diplomist üldse ilma.*

Järgmine kursuse ametlik koosolek Laine küsimuses toimus mõni päev hiljem veebruari algul. Sellest võttis osa ka teaduskonna parteiorganisaator Riives ja koosolek protokolliti. Voldemar Tamm oma sõnavõttus andis Joelile mõista, et on kaebuse vormistamise hiljaks jätnud ja seetõttu tunneb tema kui kursusevanem ennast samuti süüdlasena. Võib-olla ajendas sellist sõnavõttu algust partorg Riivese kohalolek, sest asi oli väljunud ühe teaduskonna piiridest ja pandud „suure kella” külge. Volli oli teaduskonna parteiorganisatsiooni liige ning teatud määral vastutav järelkasvu (komnoorte) moraalse palge eest.

Riives asus Laine suhtes kaitsepositsioonile, sest Laine oli kursusel kosmsorg ja see ühiskondlik amet eeldas suhtlemist partoriga. Joel ega Elviira ei kuulunud kumbki kommunistlikku noorsooühingusse. Seepärast ei sisaldanud Riivese sõnavõtt kursuse jaoks midagi uut, peale tungiva soovitusel omavahel ära leppida. Seda ei saanud enam toimuda, sest sündmused olid väljunud igasugustest üliõpilasmoraali normidest.

Võib-olla olid Laine ja Joeli-Elviira suhtlemistes liialt emotsioone, kui vargust ei olnud võimalik kuidagi olematuks teha. Sellest sai aru ka asja lahendamata saadetud partorg Riives. Vaidluste lõppedes formuleeriti kursuse poolt kaks ettepanekut:

1. jätta Laine üldse diplomisaamise õiguseta;
2. lubada ta diplomitöö kaitsmisele kahe aasta pärast.

Ettepanekute hääletamine andis võrdse tulemuse – 9:9. Protokoll kirjutati mõlemad tulemused ja Riives jättis lahenduse leidmise rektor Minna Klementile.

Rektor otsustas mitte lubada Laine 1962. aasta kevadel diplomitöö kaitsmisele ja teha see võimalikuks kahe aasta pärast. Laine Valloja-Pruksil jätkus tahet ja ettevõtlikust ja kaitses oma diplomitöö edukalt 1964.aastal metsamajanduse osakonna lõpetanutega. Laine Valloja- Pruks on oma järgneva elutee edukalt läbinud. Seepärast ei pea seda eksimust vajalik enam ühelgi kohtumisel meelde tuletama. Nooruses tehtud halvad teod ja rumalused jäävad toimepanija alateadvusse terveks eluks, ilma, et teistel oleks vaja neid lahti urgitseda.

Õnne(tu) lõpp ehk patukahetsus

Kuritegu, miks miilitsad peale lõpumärgi, lipsu, kingapaelte ja püksirihma äravõtmist krigisevast kongiuksest sisse lükkasid, sai selgeks pool tundi tagasi. Klaasiklirin ja toast kostev appikarje tõid lõpuks aimumise oma tegevuse mõttekuse ja asukoha suhtes. Peas tekkis õõvas tunne koos arusaamisega, et ukseklaas kuulus meie ühiselamu köögitagust tuba eluruumina kasutavale EPA õppejõu dotsent Riikoja perekonnale. Miks ma tema öörahu südaöösel lõhkumisega häirisin, on jäänud suureks küsimärgiks tänaseni? Sest alkohol oli röövinud eelnevaks ajaks kogu teadvuse.

Oli 19. juuni 1962. aastal. Olin esimene, kes sel päeval kutsuti kaitsema oma diplomitööd EPA metsamajanduse osakonnas riikliku komisjoni ees, kelle esimees oli ministeeriumi looduskaitse valitsuse juhataja Feliks Nõmmsalu. Kaitsesin oma tööd teemal hariliku kuuse vormide esinemisest Karksi metskonnast hindele „väga hea“, hoolimata dotsent Henno kõhklevast retsensioonist.

Edukas esinemine tõstis eufooria kõrgele ja selle mõjul suundusime kursusekaaslase Ennuga restoran „Volgasse“ pingeid maandama. Nõukogude Liidu ja Kuuba suhted olid sel ajal haripunktis. Majandusliku ja sõjalise abi eest tasus Kuuba Vabariik pilliroosuhkru ja sellest toodetud rummiga. Odav kuuba rumm shokolaadpruuni, poolpalja armastust ihkava neegrinaise pildiga pakuti ka Tartu parimas restoranis.

Restorani sissepääsemiseks tuli kasutada tavalist võtet, kolmerublane shveitseri taskusse kõrvaldas takistused. Saal oli sel ilusal suveõhtul täielikult hõivatud, lõviosa küllastajatest moodustasid mõlema kõrgkooli üliõpilased. Sinakas hõljuvas Tallinna sigarettide suitsust ja alkoholiaurudest tekkis kerge kaif juba vabu kohti otsides. Nagu enamusel seisis varsti ka meie laual selle kevade lemmikjook rumm. Aeg möödus märkamatult ja peagi tellisime lauale uue Kuuba kaunitari pildiga pudeli. Kumbki meist ei arvestanud selle suhteliselt magusa ja maheda joogi 60-kraadilist kangust. Järjekordselt tantsult naastes oli Enn lahkunud, aga pudelis veel paras kogus rummi. Võtsin pudeli kaasa ja ühinesin võõraste tudengite laudkonnaga. See moment oli viimane osa sellest õhtust, mille aju fikseeris. Edasine sündmuste kulgemine kuni ühiselamus dotsendi ukse lõhkumiseni on jäänud alaliseks väljapoole teadvust.

Kongi betoonpõrandal istudes püüdsin taastada mämlülunka, kuid see osutus võimatuks. Oma ebatavalise käitumise analüüsi segasid kaks jommis kaaslast, kellest üks nõudis valjuhäälselt jäätist ja teine kaebas pidevalt kusehädade seni, kuni valvemiilits plekkämbri kolinal kongi viskas. Jäätisenõudja muutus miiltsale tüütuks ja paigutati keldrisse.

Hommikul olin veendunud, et vähemalt 15 päeva kartsa on vältimatu. Kuna olin juba eelmine kuu tööle vormistatud Aakre metskonna abimetsaülema töökohale, võisin kaotada ka selle. Kõik ülekerkinud probleemid edasise tegevuse suhtes suurendasid õõva peas ja viisid ainult ummikteele.

Masendus asendus lootusega, kui hommikul tulid Tartu miilitsajaoskonda kursusekaaslased Joel, Volli ja Mart. Kursusekaaslaste eesmärgiks oli taotleda patustanud üliõpilase käendusele võtmist või karistamist seltsimeheliku kohtu kaudu. Tänu nende eestkostele ja

sündmuste edastamisele dekanaati, avati kongi uks tingimusel, et vabandan perekond Riikoja ees ja hüvitan neile materiaalse kahju.

Kirjeldamatu tunne oli kongist välja astudes tajuda vabadust. Ilma, loodust ja inimesi nägin uue, positiivse nurga alt, kuigi süütundest tekkinud rahutus alateadvusest ei taandunud. Esimene käik oli perekond Riikoja juurde. Nende suhtumisest eilsesse sõltus minu edasine saatus. Õnneks olid katkise ukseklaasi taga head inimesed – vabadus säilis tänu adestamisele, mille hinnaks oli 19 rubla. Katkise klaasi asendamise hind!

Päev ei olnud sellega lõppenud. Esimesena tuli kutse peahoonest Riia mäelt rektor Minna Klementilt. Hea inimesetundjana pakkus ta esmalt istet. Siis sõnas:

„Teate seltsimees Tamberg, Tsehhoslovakkias on joogikohtades klaasid, mis markeeritud kolme joonega, Neist alumine on mõeldud inimestele, teine dzentelmenidele ja kolmas sigadele. Karistada teid enam ei tohi, sest olete meie õigusruumist väljas. Aga mõtelda võiksite, millise joone ületasite!“

Järgmisena tuli korraldus ilmuda dekaan Endel Laasi jutule. Vastpidiselt rektorile dekaan istet ei pakkunud vaid pika mõttepausi lõpus sõnas:

„Teate, Tamberg, teie suhtes ma ei oleks küll oodanud sellist käitumist“. Vaikisin, sest vaidlustamine ei olnud võimalik. Peale lühikest mõtlemist lisas:

„Minge nüüd tööle ja tegelege oma õpitud teadmiste alusel metsaga, tüdrukutega seiklemine visake oma peast minema, sest näete milleni need koos alkoholiga viivad!“

Kas selle õnnetu õhtu mälust kustunud sündmused võisid olla seotud tüdrukutega, milles dotsent mõista andis? Küsida seda siis ei julgenud, hiljem enam ei sobinud. Vajalik oli ju häbiväärne sündmus mälust kiiresti kustutada. Mis kahjuks kuni tänaseni ei ole olnud võimalik.

Kajakul, juuli 1962.

Rebaseks saamine

Meie toavanem Tõnis Kungla.
Nagu Saksa ohvitser, kes
pagunitest ilma jäänud.

„Rebaseks“ saamine oli sel ajal
lihtne ja lakooniline.
Puhtalt veeprotseduurid,
ei mingit vihmausside söömist
nagu tänapäeval.

Võrumaal, 1957.a.

Ekskursioon Munamäele.

Võrumaal 1957.a.

Hirm kõrguse ees on teinud
Kõiki tõsiseks.
Suure-Munamäe tornis 1957.

Hetk dendroloogia praktikumilt
1959

Saabumine Toboli raudteejaamast
uudismaale
oma elukohta 1958.aastal.

Panoraamvaade meie elukohale
ja transpordile
uudismaal Kustanai oblastis.

Joel ja
mari rahvusest kokk Dusja
meie köögi uktsel

Kurja ja tugeva häälega, kuid see-eest hea südamega kauaaegne ühiselamu komandant, keda tunti Tedre muti nime all.

Kolm praktikasuve on läbi saanud.
Hüvasti, Järvelja!
Saluut 25.juunil 1961

Praktikakodu
Järveljal.

Igaüks lendab oma mesipuu poole. 1962.aasta juuni lõpp.

IN MEMORIAM

2007

Kui inimene elab meie südames, on ta elus.
A.Schweicher.

AVO PUNG

Avo Pung oli põline Tartu linna poiss, kuid see asjaolu ei tähendanud tema juures oma maalt tulnud kursusekaaslastega suhtlemisel uhkust ega üleolekutunnet.

Akrobaatikaga kui oma lemmikspordiga keskkoolis Avo EPA päevadel enam ei tegelenud, välja arvatud osalemine ühel etteastel peahoones sportlastele korraldatud piduliku ürituse eeskavas keeruliselt ülesehitatud inimpüramiidis.

Kui meie kursuse tüdrukud esimesel kevadisel Järveljapraktikal Avolt kehaliste trikkide tegemist lunisid, viskas Avo paar korda hundiratast ja see jäigi meenutuseks tema eelnevast akrobaatilisest tegevusest järgnevate koosõpitud aastate jooksul.

Avoga seotud isiklikud mälestused on seotud mitmete sündmustega. Esimeste päevade ühiseks ettevõtmiseks oli õhtune tantsupidu Setumaal Linnamäe kolhoosis 1957. aasta septembrikuus. Ühel nädalavahetusel oli kogu meie tolleaegse seflustööga hõlmatud kursus kolhoosi keskuse ligidal koos ning abistajate auks kolhoosi poolt korraldatud simman suures küünis. Pidude oli juba välja kuulutatud, kui kursuse ettevõtlikumad ja targemad pead eesotsas Enn Rebasega otsustasid, et tantsimise eelsoojenduseks oleks vaja klaasike kuulsat Setumaa kärakat.

Avo soostus alkoholiretke organiseerimisega ja me siirdusime koos eelnevalt kokkulepitud kohalikule külareisile. Igaks juhuks võtsime kaasa dekanaadist lihasejõu kasvatamiseks antud "valuuta" - poolekilose suhkrunutsu.

Meie retk kandis head vilja, naasime kilumannergutäie rukkikuskariga ning tagasiteel põllult hangitud sel ajal kuulsate hübriidkaalikatega, mida kasutasime sakusmendi asemel. Kogu see mannergutäis kulus ära „soojendamiseks” ja julguse tõstmiseks enne õhtust tantsupidu.

1958. aastal, peale 1. mai kohustuslikku punaparaadi, järgisin Avo küllakutset tema koju, kus ta elas koos ema ja noorema õega. Peale põgusat vestlust paluti meid kaetud lauda, millel kevadise pidupäeva puhul seisid kannud koduõlle ja veiniga. Avo oli kodus valmistatuga rohkem harjunud ja talus seda paremini, aga minu sees ütles miski üles – õigel ajal sain veel kempsu. Pärast oksendamist tundsin end kohmetuna, kuid Avo ema maandas oskuslikult oma rääkimise ja siira olekuga häbitunde, vaevuse leevendasid piparmünditee ja värske hapukoor. Seetõttu ununes eelnev sündmus ruttu ja meeldiv koosolemine kestis hämara hilisõhtuni.

Avo oli sõbralik kursusekaaslane, kes mulle oma linnaelamist tutvustas ja minul tema külalisena esimene kord elus, kui joodud alkoholisegu magu tühjendama sundis.

Küllap seetõttu on külaskäik Avo kodu eriliselt meelde jäänud.

Viienda kursuse kevadel enne diplomitöö kaitsmist viibis Avo sageli noorte üliõpsete inimeste seltskonnas. Avo kutsel viibisin ühel päeval restoranis koos tema sõpradega, kes olid haritud ja teravmeelsed inimesed, kuigi ohtralt vägijooke pruukisid.

Kas alkoholil oli osa tema hilisemas traagilises elusaatuses või muutus olemine selles maailmas mingil teisel põhjusel talumatuks, jääb igaveseks Avo enese teada.

Avo Pung sulges oma eluraamatu leheküljed 1973. aastal, enne kui pool sellest oli täis kirjutatud.

Eesti Maaparandusprojekti metsakuivenduse inseneri hauaküngas asub oma kodulinna Tartu kalmistul. Tema viimasele teekonnale saatmisel osalised peaaegu kõik endised kursusekaaslased.

Esimene meie 1962. aastal EPA metsamajanduse osakonna lõpetanute kursusel.

PIA SAAR

Piale mõeldes hoovab minevikust meeldivate mälestuste tulv. Ta oli tüdruk, kes temale omase avala oleku ja käitumisega oskas ümbritsevaid kaaslasi kõita. Pia suured helehallid uudishimu peegeldavad silmad olid alati tema hingeseisundi peeglik.

Esimestel EPA-aastatel olid meie kahe suhted paremad kui headel sõpradel. Meeldiv oli koos käia Tartu kinodes filme vaatamas ja kahekesi jalutades neid arutada. Veel tänaseni on silmade ees Pia kodust saabumised lumises Tartu raudteejaamas ja sellega kaasnev rõõmutunne tema rongist väljumisel, valged kootud kindad ja soe villane rätik ilmestamas elu- ja talverõõmust säravaid silmi.

Piale ei meeldinud, et kursuse poisid meie kohtumistest teaksid ja kui see ikka ja jälle juhtus ning Jüri oma teravmeelseid märkusi tegi, muutus ta vaikseks ja napsõnaliseks. Seetõttu me ei külastanud neid filme ega etendusi, mis oleksid võinud pakkuda samal ajal teistele kursusekaaslastele erilist huvi. Nii käisime kursuse poiste teadmata „Vanemuises” „Kratti” vaatamas, „*sest baletti meie poisid nagunii vaatama ei tule*”, arvas Pia ja see loogika osutus õigeaks.

1960. aastal, kui uus EPA Nooruse tänava ühiselamu ehitamine oli lõppenud ja toad valmis üliõpilasi vastu võtma, kolisid ka meie kursuse tüdrukud sinna, hallist betoonist ja silikaadist Tartu agulisse. Koos teistega läks Pia ja meie kontaktid jäid harvemaks „*sest seal olid head tinnad*”, nagu ta ise uue ühiselamu õhtuid iseloomustas. Saatuse ironiana aitasin ka ise koos Priidu ja Volliga selle ühiselamu ruume värvida. Alates Pia ümberkolimisest ei kadunud antipaati „Nooruse” sünge kivikolossi vastu.

Kuni kolmanda kursuse lõpuni olime Piaga suvistel ja talvistel vaheaegadel kirjavahetuses ja suhtusin temasse kui oma unistuste tüdrukusse.

Peale teise ühiselamusse ümberkolimist leidis isepäine tüdruk suure maja kirevast poisteseltskonnast palju austajaid ja uute muljete ning asupaiga eripära tõttu meie head suhted murenesisid. See murenemisprotsess oli visa ja ei möödunud meie edaspidisetele kohtumistele jälgi jätmata.

Pia ei olnud meie kursuse poistest sümpaatne ainult minule üksi, tema tähelepanu püüdsid pälvida ka teised kursuse poisid. Selle tõestuseks olid meeldejäädavad päevad 1961. aasta juuni esimesel poolel, kui metsatakseerimise praktika käigus dotsent Theodor Kriguli juhendamisel sõitsime aerofoto õppepraktikumile Leningradi, mis kujunes küll rohkem linna ja huvitava ümbrusega tutvumise huvireisiks. Siinkohal tahaks meenutada dotsent Krigulit, kellega me juhuse tahtel kahekesi ühes ühiselamu toas ööbisime. Tavaliselt ööbisin küll üksinda, sest Krigul kadus õhtuti peale raseerimist ja pesemist meie ühisest ruumist, lubades varsti tagasi olla. See „varsti” tähendas tavaliselt järgmist varahommikut. Saabumisel oli ta räsitud olekuga ja kui tema sisenemise peale ärkasin, ütles ta pilkava muigega: „*Ajakirjanikud mõtlevad öösiti uusi lugusid välja.*” Ilmne vihje sellele, et ajalehes „*Põllumajanduse Akadeemia*” ilmusid mõned minu följetonid. Seepeale heitis dotsent koos riietega koikusse.

Suure kõhklusega julgesin temalt laenuks küsida viis rubla, et osta ühest Leningradi kauplusest Eestimaal nii defitsiitseid dressipükse. Krigul andis midagi pärimata punase Lenini pildiga 10-rublase ja soovitas särki juurde osta. Järgmisel õhtul pidin talle ostu ette näitama.

Kogu meie praktikasõit toimus Tartu autoremonditehases valmistatud bussiga, mille kohta teisel päeva õhtul peale linnas ringisõitmist mõnusa olemisega bussijuht Triikkel sõnas: "Abby Zeigeril on peale kauaaegset truba puhumist mokad perses, aga minul on sellega sõitmisel perse kõiksee aeg mokas".

Nautisime uhket suurlinna ja ilusat kevadilma. Sõidul Leningradist Karjala kannasele Lindula lehisepuistu asukohta istusime Piaga taas üle hulga aja ühel pingil. Ja sealt tagasisõidul pidasime mõlemad seda loomulikuks. Liibusime tihedalt üksteise vastu, tajudes teineteisest tulvavat imelist soojust, bussiaknas saatmas põhjamaise looduse helkjäs hämarus. See oli viimaseks tagasisivaateks meie eelmisel sügisel jahenenud lähisuhetesse.

Meie sümpaatiatunde naasmine tingis järgnevalt Pia tähelepanu võitmise soovi tugevnemise ühe hea kursusekaaslase poolt. See oli emotsioon, mis mõnel hetkel ei allu inimese taatele. Meie suhteid Piaga ei piiranud enam ammu üksteisele antud lubadused ja ootused. Meeldiva tüdruku sümpaatiat võitmiseks olid kõigil meessoost kursusekaaslastel võrdsed võimalused, eriti aga neil, kes elasid temaga ühes Nooruse ühiselamus.

Peale viimast kevadist praktikat Järveljal siirdus kogu kursus diplomipraktikale erinevatesse Eestimaa metskondadesse. Pia läks andmeid koguma ühte Põhja-Eesti metskonda. Koos Pisikese (Aimega) läksime sama tegema Karksisse, kuigi meie diplomitööde teemad olid erinevad – kogusin andmeid hariliku kuuse morfoloogiliste vormide kohta looduses, Aime diplomitöö sisuks oli olukord metsataimekasvatuses.

Karksi metskonna kantselei vastas asusid TA puuviljanduse osakonna Polli sordikatseaiad, kus kuulsale ploomiaretajale doktor Julius Eslonile ploomiraksus vahele jäime. See sündmus ei olnud varem ette kavatsatud, vaid heatahtliku aasimise käigus sõlmitud kihlveo peale lubasime abimetsaülemale Käosaarele tuua tema töölauale aknast paistvate kolmevärviliste ploomide kollektsiooni.

Mõeldud-tehtud. Ronisime Aimega keset päeva ühe salajase aiamalgu abil otse uute aretiste keskele ja sattusime mitmesuguste sortide maitsemisega sellisesse eneseunustusse, et oma töökohal viibivale doktorile sülle jooksimine. Järgnev tõsine monoloog puudutas üliõpilaste moraalseid omadusi ja lõppes kolmekesi uute ahvatlevate viljade maitseomaduste proovimise ja nende aretaja oskuste imetlemisega. Erinevate viljade kollektsioon jäi tegemata.

Peale lõpetamist abiellus Pia mehhaniseerimisteaduskonna lõpetanud noore ja tõsise mehega, sai perekonnanimeks Valdma, töötab metsakuivenduse insenerina ja Saku sovhoosi metsaülemana.

Meie kursuse järjekordne kokkutulek toimus Saku mõisas 1977.aastal. Piat oli elada jäänud veel kaks aastat - ta varises halastamatu haiguse tõttu 1979.a. septembris. Suur osa endistest kursusekaaslastest saatis Piat tema viimasel teekonnal Pärnamäe kalmistule. Oli ängistav varasügisene päev.

Teine meie kursuselt.

REIN UUSTARE

Rein, hüüdnimega Gängster, oli koerustükke armastava poisi näoilme ja lakkis juustega mõnus ja sümpaatne Tartu linna poiss. Loengute vaheaegadel Vanemuise tänava õppehoone keldrikorrusel on ta meelde jäänud andeka anekdoodirääkija. Ta oskas väljendusrikkalt jäljendada meie õppejõude, eriti kui nad terminoloogias täpsed ei olnud ja milleski oma sõnastuses vääratasid. Reinu jutustamisoskus oli ilmikas ja humoorikas. Üks tema arvukatest humoreskidest on märkmikus üles tähendatud, sest see oli seotud dotsent Veermetsa puiduteaduse loenguga. Veermets oma vanamoelises sõnastuses luges meie kursusele puupapivabrikus kasutatavatest tselluloosi pleegitavatest hapetest ja hoiatas, et nahale sattudes tekitab hape inimnahale "märkimiväärse ekseemi". Loengu vaheajal rääkis Rein mõnusa loo ekseemist: *Meespatsient tuleb arsti juurde ja kaebab, et talle tuleb iga kord peale habemeajamist näole ekseem.*

"Kas te peale raseerimist tualettvett kasutate?" küsib arst.

"Ei, aga kas peab," pärib patsient.

"Aga kindlasti," ütleb arst, "see hoiab ekseemi ära!"

Nädala möödudes tuleb mees taas arsti juurde, pea paksult sidemes, ekseem ikka näol.

"Miks te minu soovitatud ravi tualettveega ei teinud?" küsib arst.

"Ma tegin nii," vastab mees, aga sealt tualetipotist oli vett raske kätte saada ja alati kui ma sealt seda ammutasin, kukkus kaas mulle pähe!"

Ja veel üks Reinul iseloomustav sündmus. Ühel variatsioonilise statistika loengul, mida viis läbi selle õppeaine autor dotsent Theodor Krigul, kellel oli loengutel omapärane komme ühe jalaga püksisäär üles tõsta ja teise jalaga seda kohta sügada. Selline tegevus oli õppejõul automaatseks kujunenud, nii et ta ise seda ei märganudki. Käimasoleval loengul küsis Rein Krigulilt selgitust kaalutud keskmise arvutamise kohta ja seisis demonstratiivselt auditooriumi äärmise lauarea kõrval, tehes täpselt järele Krigulile nii omast sügamisvõtet. Ja ühe pika hetke seisidki dotsent ja üliõpilane ühtemoodi kummalises poosis, üks küsijana, teine vastajana, seni kuni osa kursusest naerma prahvatas ja dotsent Krigul näost roosakamaks muutus ning küsimusele vastamise poolikuks jättes, kamandas: „Üliõpilased, loeng jätkub”. Ja loeng jätkus endiselt, ilma, et see vahejuhtum meie suhetele õppejõuga edaspidist mõju oleks avaldanud.

Reinuga oli järgnevas elus veel mitu kohtumist. Kohe vahetult peale lõpupidu olime koos Priiduga kutsutud seda tähistama tema vanematekodus. Hiljem Saadi Mihkelsoni külalisena kohtusin veel temaga perekonna keskel, sest Rein elas kõrvalasuvas kortermajas. Ja muidugi ka Avo Punga matustel, mis kujunes omamoodi kursuse kurvaks kokkusaamiseks. Kahjuks oli see üks väga harvadest kordadest, kui Rein meie kokkutulekutel osales.

Rein Uustare, Tartu Kaubandusliku Inventari Tehase konstruktor, abivalmis ja hea humoritajuga endine kursusekaaslane, nägi Eesti Vabariigi taassündi, enne kui raske haigus 1992. aastal tema elutee ülekohtuselt katkestas.

Kolmas meie kursuselt.

MAIMU KALMURAND

Fanaatiline rahvatantsu harrastaja, brünett ja töökas Saaremaa tüdruk, visa nagu kadakas ja seetõttu ei tekitanud talle EPA-s õppimine probleeme. Pealegi oli ta teistest kursuse tüdrukutest vanem ja kogenum, igal juhul oma arvamus ja otsustusjulgus oli Maimul alati olemas. Ainukese tüdrukuna julges ta anda lubaduse Priiduga minna 1960.aasta kevadel Peipsile purjekaga sõitma. Läksidki, aga juhtus nii, et just sel ajal tõusis järvel tugev tuul ja Maimu ja Priit jäid kolmeks päevaks kadunuks. Olime Järvelseljal kõik mures ja kaalusime tõsiselt miilitsasse teatamist. Kolmandal päeval olime mitmekesi otsinguteel Peipsi äärde, kui teel kadunud paariga kohtusime. Mõlemad terved ja elurõõmsad, kusagil Peipsi ranniku tühjal saarel või laiul tormivangis nagu Robinson, ainult Reede asemel oli Priidu kaaslaseks Maimu. Kindlasti oli mereõnnetuse üleelamine juba minevikus vähem masendav, kui üksikule saarele sattusid erinevast soost merehädalised.

Kas tugev tuul oli „katastroofi” ainuke põhjus, jäi meie kursuse jaoks saladuseks. Kõige tõenäolisem vist ikkagi. Huvitav seejuures, et meist keegi Järvelsa suurte metsade tõttu tormituult ei tunnetanud!

Niisugune kartmatu ja tugeva selgrooga Saaremaa tüdruk oli Maimu.

Maimuga oli seotud Arvo Eestimaa hülgamine. Arvo Lill, meie kursusekaaslane ja minu koolikaaslane toleaeegsest Nuija Seitsmeklassilisest Koolist, oli ebatavaliselt vaikne ja heasüdamlik poiss. Samal ajal ääretult töökas ja visa. Tajusin seda taas metsakasvatuse praktikumil Nigula raba ümbritsevates puistutes koos metsakasvatuse kursusetööd tehes: mullastiku uurimiseks tehtud kaevikute kaevamist ei takistanud teda sügisvihm ega hämarus – töö viis Arvo igal juhul lõpule. Seetõttu olid 1961. a. kevadel maikuu Arvo ja Maimu vahel arenenud sündmused meile üllatuseks – Arvo kinnise iseloomu tõttu ei osanud keegi märgata tema kauakestnud tõsist kiindumust Saaremaa tüdruku vastu.

Aga ometi sai see Arvole saatuslikuks. Sügavam kriis sai alguse kohe peale kursusekaaslaste Asta ja Volli pulmi, kus paljud meist märkasid, et Arvo oli muutunud veelgi kinnisemaks ja kurvemaks kui eales varem. Tavaliselt õppis ta enne eksameid hoolsalt, aga siis ühel ilusal maipäeval andis seletamatult nukra olemisega kõik oma konspektid teistele õppimiseks, endal silmad peaaegu pisarais. Pärimestele, miks ta nii toimib, jäi Arvo vastuse võlgu.

Et nad mõlemad Maimuga elasid toleaeegses Burdenko tänava ühiselamus, läksin sinna, et Maimult ootamatu muutuse põhjust teada saada, sest intris levivad uudised kiiresti.

Maimu oli kuidagi ärevil ja esialgu eitas oma seost Arvo toimunud muudatustega. Kuna olime Maimuga omavahel üsna hästi läbi saanud, ei rahuldanud mind tema esimene vastus, sest tundus, et midagi jäi välja ütlemata. Jäin kangekaelselt ja viisakusetult tema tuppa edasi ega lahkunud enne, kui ta rääkis seda, mida tegelikult teadis. Vaikus kestis üsna kaua, enne kui Maimu toetus oma voodile, pani käed näo ette ja ütles mureliku häälega:

„Arvo avaldas mulle armastust, aga ma olen mures ja ei saa talle jaatavalt vastata, sest kuigi ta on hea poiss, ei ole mul sellist sügavat tunnet tema vastu ja seetõttu ei tule meie elust tulevikus midagi normaalset välja. Sina saad ehk suudad mõista, et kui vastuarmastust ei ole ja arusaamad ei ei klapi, siis tulemust ei saa olla!”

Arvo võttis oma tunnet südamega ja nii tõsiselt, et see muutis tema elu - poiss sai metsakultuuride eksamil vaevalt kolme ja oli edaspidi löödud olekuga. Siiski ei olnud

lahkumine kohe lõplik: kui käisime dotsent Kriguliga Leningradis aerofoto praktikal, olid nad kahekesi koos ja veel seni, kuni saabus V kursuse lõpupidu, mille korraldajaiks oli osaliselt ka meie kursus. Arvo pidi kindlasti peole saabuma, aga Maimu oli seal üksi. Järgmisel päeval selgus, et Arvo oli ootamatult oma asjad kaasa võtnud ja ühiselamust kellelegi teatamata lahkunud. Ilmselt rääkisid Maimu ja Arvo eelmisel õhtul oma seisukohad lõplikult selgeks.

Kahju, kui tunded ei allu enam loogikale. Arvo oli selgete tõekspidamiste ja kindla otsustusjulgusega poiss, oma tõdedest ei taandunud ta sammugi. Kahjuks muutis seekordne raudkindel veendumus kardinaalselt tema elu.

Arvo Lill lõpetas järgmisel aastal Krasnojarski metsainstituudi ja suunati tööle Kaug-Itta jahikorraldust uurima. Mõni aasta hiljem abiellus ta usbeki rahvusest kaunitari Fatimaga.

Maimu läks tagasi Saaremaale, oli seal abimetsaülema ja metsaülema ametipostil, viimati aga Pihla külanõukogu esimees.

1995. aastal kohtusime Maimuga Taageperas järjekordsel kursuse kokkutulekul, mis oli esimene peale Eesti Vabariigi taassündi. Järgmine kokkusaamine Leego järve ääres Vello talus jäi talle viimaseks.

Maimu oli üks meie hulgast, kelle elu oli aktiivne ja tema kulutused suuremad Looja poolt antud resurssidest. Tugev ja rahvatantsuhimuline Saaremaa tüdruk sängitati ränga haiguse tagajärjel sünnimaa mulda 1997.a. oktoobris.

Neljas meie kursusel.

.....

Arvo koos oma poja Juhaniga külastas Eestimaad 2007. aasta kevadel. Tema ja ta abikaasa perekonna elukohaks on Kirgiisia Vabariigi pealinn Biškek (endine Frunze). Oma emakeelt ei ole Arvo unustanud, kuigi ta ei ole saanud seda õpetada oma järglastele. Tegime koos huvireisi Võrumaale, Lõuna-Eesti kaunimatesse kohtadesse. Arvo on saavutanud hingerahu ja leidnud oma koha päikese all. Ta palus tervitada kõiki oma endisi kursusekaaslasi ja soovida kõigile kursusekaaslastele tervist ja pikka eluiga.

MART TUKK

Alates esimesest kursusest kuni EPA lõpetamiseni oli Mart minu alatine toakaaslane. See ei olnud meie ühine soov, vaid oli tõenäoliselt Looja poolt nii määratud, et kogu stuudiumi pidime elama ühes toas. Seetõttu on mälestusi ja märkmeid Mardist teiste toakaaslastega võrreldes enam.

Mart ei olnud sugugi halb ega pahatahlik kursusekaaslane. Tema poole võis abivajamiseks alati pöörduda. Tema omapäraks oli lihtsate lõõpimiste ja naljade peale solvumine, mida kursusekaaslased aasimiseks osavalt ära kasutasid.

Aga esimesel ja teisel kursusel koosnes meie tuba peale Mardi veel üheksast poisist, need olid Volli, Priit, Vello, Jüri, Leo, Tõnis, Hellar, Enn ja mina. Aega, ruumi ja objekte aasimiseks ja pilamiseks jätkus.

Mart oli meie toa poistest märkimisväärselt hea meelespidamisega ja üsnagi arenenud silmaringiga, ristsõnade lahendamisel teadmiste poolest meie põhiliseks tugisambaks. Talle meeldisid humanitaarteadused ja ajalugu, matemaatikat ja füüsikat vajalikuks ei pidanud. Üleliigne mugavuse nautimine tegi Mardi elu keeruliseks. Öhtustel lahtiriietumistel, kui ta oli jalast ära võtnud oma paljukiidetud vanaema valmistatud viltussid ja askeldas oma higiste sokkide kallal, tõmbas ukse juures asuva voodi omanik Enn demonstratiivselt ninaga õhku, tiris teki üle pea, lükkas ukse lahti ja käratas: „Mart, kurat paha haisu tuleb, su sokid haisevad hullemini kui voorimehe okse!”

See Ennu karm sõnum tingis pika vaikuse, aga peale seda, kui Ennuga ühinesid Priit ja Jüri, tõusis Mart lõpuks tüdinult püsti ja siirdus porisedes pesuruumi.

Teiseks probleemiks Mardi jaoks olid üliõpilaste toidumenüüs tollal nii vajalikud pooleliitrised läikivast tinapaberist kaanega piimapudelid, mida Poe tänava poes sai täispudelite vastu ringi vahetada, ainuke tingimus, et need pidid puhtad olema. Mardil kogunes neid voodi alla terve kastitäis, kui „stipp” otsas, alles siis hakkas neid pesema. Ta solgutas pudelid korduvalt külma vee kraani all, tõi tuppa tagasi, vaatas vastu valgust ja kui toavanem Tõnis ütles, et seekord on pudelid suitsuklaasist, väitis Mart vastu, et pudelis on ainult külma vee udu. Aga ometi oskas Mart „külma vee uduga” täidetud tühjad pudelid poodi ära sokutada, kus nii mõneltki halvasti pestud piimapudelite lihtsalt vastu ei võetud. Või seetõttu, nagu arvas Tõnis Kungla, meie toavanem: „Mart on ilus poiss ja ilusale antakse patud andeks!”

Mart oli alpinismihuviline poiss, kelle õde oli Eestis tunnustatud mägironija. Eelmise suve veetis Mart mõõda Kaukasuse mägedes ja teenis välja rinnamärgi „Alpinist SSSR”. Suur mõõdalaskmine oleks olnud jätta see märk väljakujunenud tava järgi pühitsemata..

Peale põhjalikku mägironija märgi õnnistamist 1959. aasta vihmasevõitu septembripäeval, kui me mõned päevad enne olime koos Asta ja Volliga saabunud Ruhnu saare maaparanduslaagrist ja suurem osa kursusest oli saadetud Vormsi sovhoosi sügisestele koristustöödele, naasid ühiselamusse suveks vabatahtlikult Siberi taigasse metsa korraldama läinud Vello ja Jüri. Saabunud poisid olid kahvatud ja kõhnad nagu asumiselt tulnud sunnitöölised. Äratundmisõhina möödumisel soovitas Tõnis poistel minna Vanemuise tänava zoologiamuuseumi Ülo Järvekülje juurde skelettide stendi täienduseks, sest seal olevat „Homo sapiensi” luukered puudu. Alati on nii, et kaugelt reisilt tuuakse kaasa eksootikat. Seekordseks eksootikaks oli Jüril määratud lappi mähitud suhkrukamakas ja Vello l pudel kumõssi, mille

avamine käivitas meie toa ümbruses terve sündmuste ahela. Selle pudeli avamisel toimus käärimise mõjul plahvatus, mille tagajärjel toa põrand kohe ropult haises. Tekkinud reaktsioon avaldus meie häälte tugevuses ja kohe tuli meid kontrollima samal korrusel elav ühiselamu komandant Tedre mutt, kes oma kogemuste põhjal arvas, et toas toimus labrakas ja vänge hais tähendanuks tingimata oksendamist. Tekkinud lärm, komandandi kurjustamine ja meiepoolsed seletamised ajendasid tuppale tulema IV kursuse üliõpilase Toomas Frey, kes omakorda ei saanud jätta temale omasel viisil kommentaare andmata luuletajast kursusekaaslasele Ants Londile, kes lihtsameelselt uskus Frey juttu, et poisid olid saadetud teaduskonna poolt Siberisse distsipliini rikkumiste eest karistust kandma ja tulid õppeaasta alguseks sealt tagasi, ühel kaasas „märapiiim ja teisel Evengi naise menstruaatsioonilappi mähitud suhkrupea”.

Sama aasta talvel ühelt tema jaoks ebaõnnestunud Hariduse tänava peolt saabununa töötas Mart enam mitte kunagi linna peole minna. Linnatüdrukud olid järsku muutunud ülbeteks ja rumalateks. Peaaegu ühe kalendrikuu pidas poiss vastu, aga kui saabus kevad ja tänavatele ilmusid kevadriietes tüdrukud, keda Enn ja Hellar läbi binokli vaatlesid ja põhjalikult kommenteerisid, ütles Mardi vastupanuvõime üles. Kui edaspidi kellelgi puudus peokaaslane, võis Mardi alati partneriks kaasa meelitada. Ühel organiseeritud kohtumisõhtul ülikooli tüdrukutega ehk labrakal, nagu me siis seda nimetasime, tuli poistest puudujääd ja Rein käis Marti veenmas, et see oma osavõtuga puudujääki leevendaks. Mardil oli sel ajal armusuhe üliõpilasest zootehnikuga ja pika nurumise ja kaasneva aasimise peale pahanes niivõrd, et käratas: „Käige kõik persse, mul on praegu klapp ja te tahate seda ära rikkuda!”

Tõnis, meie toavanem, kes rääkis vähe, aga see-eest tabavalt, ei jäänud seekord ainult pealtvaatajaks, vaid aasis, hoolimata Mardi vihasest olekust: „Oluline on milline klappidest on sul praegu tööasendis - kui väljalaskeklapp, siis on kõik möödas ja võid julgelt minna. Aga kui sisselaskeklapp, on veel kõik ees ja sa ei tohi mingil juhul oma tulevikku ära rikkuda!”.

Lõpukursuse kevadel enne peole minekut ennustasid toakaaslased Mart ja Leo mängukaartidelt, kas kultuurihoonesse tantsupeole minekuks peab valmis panema vaimu või keha, et saadud tulemuse järgi vastav valik praktiliselt tantsupõrandal teha. Keha jaoks pidi võrreldes vaimuga alati rohkem aega varuks olema.

Mardiga kohtusime peale EPA lõpetamist Taageperas veel vähemalt kaks korda – Taagepera sovhoosis ENSV Põllumajandusministeeriumi poolt saadetud sefina kartulikoristustöödel 1979. aastal ja kümme aastat hiljem koos meeldiva vene rahvusest kaaslannaga külaskäigul, mille eesmärk oli pohlade korjamine. Sündmus toimus tõenäoliselt vahetult enne Mardi Eestimaalt lahkumist.

Edasine teave Mardi saatusest on ebamäärane. Ta emigreerus Austraaliasse koos oma inglise keelt valdava abikaasaga, kes leidis sellelt mandrilt uue elukaaslase ning ilmselt seetõttu toimus 1990. aastal nende abielulahutus. Ebamäärastel andmetel lõppes Mardil tähtaegne elamisluba ja teatava aja elas ta inkognito oma õe juures. Et tal õega tekkisid arusaamatused, oli ta hilisem elukoht ka lähisugulaste jaoks tabu. Tema viimne puhkepaik avastati omaste poolt 2003. aastal Austraalia kaugemas piirkonnas, eemal oma esialgsest elupaigast. Kindel on Tiiule saadetud Mardi õe kirja põhjal tema surmaaeg - Mart jättis seljataha oma keerulise elusaatuse 2001. aasta augustis.

Kuidas see sündis, jääb meie kõigi jaoks igavesti lahendamata saladuseks.

Viies meie kursuselt.

ENN REBANE

Enn oli meie kursusel vaimukas ja kõneosav kavala rebase moodi blond Otepäält pärit poiss. Ei ole just tavaline, et nimi iseloomustab hästi inimese iseloomu, aga Ennu juures langesid tema perekonnanimi ja olemus väga hästi kokku. Kraakleja ega tülinorija iseloomu Ennul ei olnud, aga igas olukorras oli tal oskus seostada parasjagu käsilolev probleem oma elustvõetud näidete varal naistega ja seda edasi arendada selliste mõtete ja terminitega, mida tajudes tüdrukud kuuldekaugusest kiiresti kadusid.

Esimestel õpinguaastatel, kui olime suures toas kümnekesi, oli kevade saabumisel eriti hinnatud instrumendiks Priidu linnuvaatluseks kasutatav binokkel. Hea ülevaate sai sellega kevadistel tänavatel kõndivatest tüdrukutest, keda igaüks püüdis kommenteerida oma rikutuse kohaselt. Päikesepaitelistel kevadpäevadel oli see binokkel vabadel hetketel koos Ennu ja Hellariga Emajõe luhal piilumisretkedel. Seal saabumisel oli meie IV korruse tuba tüdrukute päevitusmaneeride, riietuse ja antropoloogiaga hästi kursis, Ennul aga valmimisel taas uus klassifikatsioon naiste intiimsete kehaosade kohta.

Lahterdamise ehk klassifitseerimise kunst oli sel ajal Enn Rebasel hästi selge., eriti loogiliselt toimusid need naistega seotud seksuoloogilistel teemadel. Kui keegi meist huvi tundis, kus ta need teadmised on saanud, oli Ennu vastus ühene: „Anatoomia õpikust Nuustaku keskkoolist”.

Vahemärkusena olgu lisatud, et meie nooruses nimetati arutelusid suguellu puutuvatel teemadel roppusteks, aga neile, kes tänapäeval on lugenud näiteks Kerttu Rakke või Kati Murutari raamatuid, tunduvad selleaegsed roppused süütu naljana, mida kooliajal räägiti ainult heade sõpradega salaja ja sosinal. „Dekameron”, mida meie ajal loeti vargsi, kuulub nüüd gümnasistide kohustusliku kirjanduse hulka.

Enn oli esimesel kursusel meie toast ainuke, kes kodust saabudes nädalalõppudel alati lipsu, kaabut ja portfelli kandis. Paaril esimesel kuul kodust saabumisel koputas Enn viisakalt ühiselamu toa uksele enne sisseastumist. Aga sellise kombekuse keelasid toakaaslased üsna varsti ära, sest koputamise andsid oma tulekust märku tavaliselt kursuse juhendajad või poliitkontrollid, kes häirisid meie argielu. Pealegi kostis meie 17. ühiselamu toast päevas kaks või kolm korda vali munakloppimine, mille tõttu koputamine ei saanudki alati kuuldavaks.

Toorest kanamunast klopitud koogel oli meie jooksulembese toakaaslase Hellar Murumaa rekordite püstitamise eelduseks. Seepärast ei möödunud ühtki päeva, kui Hellar seda omalaadset dopingut rüübanud ei oleks. Et „doping” hästi mõjuks, soovitas Enn juua ainult viljastatud kanamune, mis tähendas, et Hellaril pidi kodus kanakarja kantseldama vähemalt kaks kukke, juhuks kui üks enam suguvõimeline ei ole. Sest ilma viljastamata munade joomine pidi olema puhas enesepettus.

Alati viisakas ja väljapeetud välimus lisas vürtsi Ennu üha uutele väljamõeldud ja tõestisündinud naistelugudele.

Enn Rebane hüüdnimega Jänesetäkk, oli üks nendest kursusekaaslastest, kes enne lõpetamist abiellusid ja kes diplomi kätteandmise ajal täitsid austavat isarolli. Töölaseid kontakte oli Ennuga järgnevas elus mitmeid. Ta oli üks Taagepera metskonna kuivendusobjekti autoritest ja kaua aega metsamajanduse- ja looduskaitse ministriumini metsakuivenduse osakonna juhataja. Meie kursuse järjekordne kokkutulek 2000. aastal Rae talus jäi Enn Rebasel viimaseks. Ta varises enne kavandatud südameoperatsiooni 2001. aasta septembris.

Kuues meie kursuselt.

JUHAN TIGANE

Juhan Tigane ehk Väike Juhan ei elanud meie ühiselamus ja seepärast ei ole temast jäänud ka ühise elukohaga seotud mälestusi. Seltsiv ja sõbralik poiss, kes oskas mängida lihtsamaid lugusid akordionil ja kellel juba IV kursusel oli „Jawa” mootorratas. Ta oli meie poistest esimene, kes Järvel oma „Jawa” keti ja lukuga posti külge kinnitas. Omapärane salaluku idee, mille samas üle võtsid motoriseeritud kursusekaaslased Enn Rebane (K-175) ja Aare Planken (võrr).

Juhani uue „Jawaga” sõitsime Järvel 1961.a. jaanilaupäeval, meie kursuse viimasel praktikapäeva peoõhtul, joodavat juurde tooma, aga õnneks võeti meid teel ühiskondliku miilitsa poolt maha. Sel ajal ampulli puhuda ei lastud ja et võtsin „aurud” tagaistmel omaks, siis kästi meid lihtsalt tagasi sõita, sest joonud olime mõlemad. Nii tuligi sõidust loobuda ja mootorratas taas keti otsa lukustada.

Alkohol sai Juhan Tigasel probleemiks töötamise ajal. Vastse-Kuustes metsaülema ametikohal Juhan vägijookide ülemäärase tarvitamise tõttu edasi töötada ei saanud, kuigi hiljem tal probleeme vähemalt sellisel määral, mis tööd oleks takistanud, kuuldavasti ei esinenud. Seetõttu oli tema vabatahtlik elust lahkumine 2001.a. oktoobris, oma sünnipäeval, meile ootamatu. Juhan Tigase viimane puhkepaik asub Põltsamaa kalmistul.

Seitsmes meie kursuselt.

ENN KANGUR

Enn Kangur oli minust mõne aasta varem samuti Tihemetsa tehnikumi lõpetanud poiss, kes suhtles kursusekaaslastega siis, kui mõlemal poolel tekkis selleks vajadus. Oma trauma tõttu hoidus ta enamasti sündmuste tahaplaanile, suuremates sõbrasuhetes oli Enn Aare Plankeniga. Loengutel ja arvestustes kohusetruu ja abivalmis. Meenub tema hea ja humoorikas olukirjeldus meie kursuse üliõpilaste seflustööst Vormsi saarel. See oli andekas kirjatükk, kus ridade vahelt võis enam välja lugeda kui ridade pealt. Kahjuks on artikkel kadunud ja seetõttu siin ära trükkida ei saa.

Samuti on Enn Kanguri töökoha täpsed andmed puudulikud. Ta töötas oma erialal abimetsaülemana ühes Põhja-Eesti metskonnas ja jäi truuks oma õpitud elukutsele.

Enn Kangur, napolisõnaline, aus ja tagasihoidlik inimene, lahkus meie hulgast 2002.aastal ja on maetud Põhja-Eesti paesse mulda. Terma ärasaatmisest võttis meie kursuse esindajana osa meie esimene kursusevanem Rein Ratas.

Enn Kanguri hauaküngas asub Tallinnas Pärnamäe kalmistul.

Kaheksas meie kursuselt.

Taageperas, juuli 2007.

IN MEMORIAM

Võime olla õnnelikud, et oleme üle elanud ja ammutanud elujõudu ajaloo keerdkäikudest. Sellist elukogemuste hulka ei saa omada ükski järgnev põlvkond. Peaasi, et meie murdelise ajastuga kaasa tulnud kurjuse ja kadeduse ivad ei leiaks enam kunagi kasvupinnast.

Kuigi vahel tundub elu olevat teisiti.

Mis järgnema peab, see järgneb niikunii.

Välja valitud oleme kõik . Ainult me ei tea, millal ...

Avo Pung ühel kohtumisõhtul
õllemeistri kohustes.

Et tarbijaid on rohkem kui üks,
tuleb tegutseda mõlema käega.

Pia ja Enn kursuse kohtumisõhtul.
Alati viisakas ja väljapeetud
käitumine ei takistanud Ennu heas
seltskonnas siivutuid anekdoote
rääkimast.

Rein Uustare koos Tiiuga, mõlemad ilusad ja noored, teineteisele sümpaatsed. Aken ei ole nende poolt katki löödud.

Sihikindel Saaremaa tüdruk Maimu , Burdenko tänava ühiselamus Juhanile oma õppimiskogemusi jagamas.

Minu lahutamatu toakaaslane ja abivalmis sõber Mart Tukk peale diplomitöö kaitsmist.

Juhan Tigane. Seltsiv ja sõbralik poiss, kes 2001.a. oktoobris oma sünnipäeval meie hulgast lahkus.

Tagasihoidlik ja kohusetruu Enn Kangur jäi metsamehe elukutsele lõpuni truuks.

